

Załącznik do uchwały
Rady Powiatu Wolsztyńskiego
Nr LIV/374/2018
z dnia 25 października 2018r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA POWIATU WOLSZTYŃSKIEGO NA LATA 2018 - 2021

Spis treści

1.	Wstęp	4
1.1.	Cel opracowania powiatowego programu opieki nad zabytkami	4
1.2.	Podstawa prawna opracowania powiatowego programu opieki nad zabytkami	5
1.2.1.	Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	7
1.2.2.	Zadania i kompetencje organów samorządu powiatowego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	9
2.	Uwarunkowania zewnętrzne opieki nad zasobami dziedzictwa kulturowego	11
2.1.	Krajowa polityka w dziedzinie opieki nad dziedzictwem kulturowym	11
2.1.1.	Strategia Rozwoju Kraju 2020	11
2.1.2.	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	12
2.1.3.	Narodowa strategia rozwoju kultury na lata 2004 - 2013 (2020).	13
2.1.4.	Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017	15
2.2.	Wojewódzka polityka w dziedzinie opieki nad dziedzictwem kulturowym	16
2.2.1.	Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2020. Wielkopolska 2020.	16
2.2.2.	Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego	18
2.2.3.	Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020 (WRPO 2014+)	19
2.2.4.	Program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2017-2020.	20
3.	Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego powiatu wolsztyńskiego	23
3.1.	Zabytki nieruchome na terenie powiatu wolsztyńskiego	23
3.1.1.	Wykaz zabytków nieruchomych na terenie powiatu wolsztyńskiego	27
3.1.2.	Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla powiatu wolsztyńskiego (wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków)	29
3.2.	Zabytki ruchome na terenie powiatu wolsztyńskiego	35
3.3.	Zabytki archeologiczne na terenie powiatu wolsztyńskiego	37
3.3.1.	Zestawienie liczbowe stanowisk archeologicznych zewidencjonowanych i wpisanych do rejestru zabytków na terenie powiatu wolsztyńskiego	39
3.3.2.	Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków	40
3.3.3.	Wykaz stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazowej	45

3.4.	Krajobraz kulturowy	46
3.4.1.	Obszarowe wpisy do rejestru zabytków	46
4.	Uwarunkowania wewnętrzne opieki nad zasobami dziedzictwa kulturowego	47
4.1.	Stan zachowania zabytków nieruchomych	47
4.2.	Stan zachowania zabytków ruchomych	55
4.3.	Stan zachowania zabytków archeologicznych	57
4.4.	Dokumenty i opracowania	59
4.4.1.	Strategia rozwoju powiatu wolsztyńskiego 2015-2025	59
4.4.2.	Wieloletni Program Finansowy Powiatu Wolsztyńskiego na lata 2018-2026	61
4.4.3.	Aktualny stan środowiska powiatu wolsztyńskiego	61
4.4.4.	Program ochrony środowiska dla powiatu wolsztyńskiego na lata 2017 – 2020	63
5.	Zabytki nieruchome stanowiące własność powiatu wolsztyńskiego	65
5.1.	Zespół Seminarium Nauczycielskiego, obecnie Liceum Ogólnokształcące	65
5.2.	Założenie rezydencjonalne w Gościeszynie	66
5.3.	Założenie rezydencjonalne we Wroniawach	67
5.4.	Założenie parkowe w Powodowie	68
6.	Cele powiatowego programu opieki nad zabytkami	68
7.	Kierunki działań oraz planowane zadania służące realizacji powiatowego programu opieki nad zabytkami	69
8.	Wdrażanie powiatowego programu opieki nad zabytkami	74
8.1.	Instrumenty prawne i instytucjonalne	74
8.2.	Instrumenty finansowe	75
8.3.	Monitoring działania programu	76

1. Wstęp

1.1. Cel opracowania powiatowego programu opieki nad zabytkami.

Podstawowym założeniem przedstawionego poniżej „Programu opieki nad zabytkami dla powiatu wolsztyńskiego na lata 2018 - 2021” jest ukierunkowanie działań lokalnego samorządu, których celem będzie poprawa stanu zachowania i utrzymania zachowanego środowiska kulturowego. Dla realizacji tego założenia, w ostatnich latach kładzie się coraz większy nacisk na aktywizację lokalnych środowisk samorządowych. W ramach budowy nowoczesnego oblicza „społeczeństwa obywatelskiego” dostrzega się potrzebę pogłębiania samoświadomości społeczeństwa w oparciu o fundamenty miejscowych tradycji kulturowych. Lokalna tradycja jest szczególnie cennym dziedzictwem kulturowym, składa się ze splotu wydarzeń (kontekst dziejowy, historie poszczególnych ludzi, rodzin, grup społecznych) i zachowanych pamiątek (zabytki archeologiczne, zachowane ukształtowanie przestrzeni miejskiej i wiejskiej, zabytki architektury i budownictwa, zabytki ruchome). Miejskowa historia zaś, najczęściej dotycząca poszczególnych rodzin czy niewielkich grup mieszkańców, z reguły połączona jest z dziejami regionu czy kraju. Opieka nad dziedzictwem kulturowym powinna zatem leżeć u podstaw budowania nowoczesnego społeczeństwa, świadomego swojej przeszłości, która w oczywisty sposób pomaga definiować tożsamość kulturową jako wartościowy składnik struktury współczesnej cywilizacji.

Istotną rolę w tych działaniach mają do spełnienia samorządy. Ich praca oraz stymulowanie aktywności środowisk i organizacji powinna obejmować następujące zagadnienia merytoryczne:

1. włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych powiatu;
2. uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej w zadaniach realizowanych przez samorząd powiatowy;
3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania, w zakresie odpowiadającym kompetencjom samorządu szczebla powiatowego;
4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego powiatu w celu promocji mikroregionu;
5. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
6. określenie warunków współpracy z samorządami gminnymi działającymi na terenie powiatu, właścicielami zabytków i innymi podmiotami, w celu poprawy jakości zachowanego

dziedzictwa kulturowego;

7. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
8. wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
9. realizowanie działań opiekuńczych w odniesieniu do obiektów oraz przestrzeni zabytkowych, co do których samorząd powiatu wolsztyńskiego ma tytuł prawny.

Program opieki nad zabytkami powiatu wolsztyńskiego na lata 2018 - 2021, został opracowany w celu zrealizowania wymogu prawnego określonego w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 ze zm.). Zgodnie z art. 87 ust. 1 cytowanej wyżej ustawy Zarząd Powiatu sporządza na okres 4 lat powiatowy program opieki nad zabytkami, który po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków przyjmuje Rada Powiatu. Przedstawiony poniżej Program został zredagowany w oparciu wytyczne sformułowane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Skorzystano również z doświadczenia zgromadzonego we wcześniejszych opracowaniach tego typu oraz z opracowań zawartych w Programie Opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2017-2020.

1.2. Podstawa prawna opracowania powiatowego programu opieki nad zabytkami.

Ustawy:

1. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym. (t.j. Dz. U. 2017.1868).
2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2017.2187).
3. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami. (t.j. Dz. U. 2018.121).
4. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane. (t.j. Dz. U. 2017 r. poz. 1332 z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne. (t.j. Dz. U. 2017 r. poz. 1073 z późn. zm.).
6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. (t.j. Dz. U. 2017 r. poz. 519 z późn. zm.).
7. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. (t.j. Dz. U. 2018.142).

Rozporządzenia:

1. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 22 czerwca 2017 r. w

sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków. (Dz. U. 2017.1265).

2. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania dotacji państwowym instytucjom kultury przez jednostki samorządu terytorialnego. (Dz. U. Nr 120, poz. 821).

3. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. Nr 212, poz. 2153).

4. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki "Za opiekę nad zabytkami" (Dz. U. Nr 124, poz. 1304 z późn. zm.).

5. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę. (Dz. U. Nr 89, poz. 510).

6. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. (Dz. U. Nr 113, poz. 661).

7. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. Nr 30, poz. 259).

8. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. Nr 71, poz. 650).

Inne:

1. Uchwała NR 125/2014 rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2014 r. w sprawie "Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami".
2. Europejska Konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona), sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. (Dz. U. z 1996 r. Nr 120, poz. 564).
3. Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury na jej siedemnastej sesji. (Dz. U. z 1976 r. Nr 32, poz. 190).

1.2.1. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Podstawowe regulacje w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego zostały zawarte w Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, która w sposób kompleksowy reguluje kwestie związane z prawną ochroną zabytków.

Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków. Ustawa nakłada na organy administracji rządowej i samorządowej obowiązek zapewnienia warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych dla ochrony dóbr kultury.

W myśl zapisów art.4 ustawy ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

1. zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
2. zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
3. udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
4. przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
5. kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
6. uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Ustawodawca wyróżnia następujące formy ochrony zabytków:

1. wpis do rejestru zabytków;
2. wpis na listę skarbów Dziedzictwa;
3. uznanie za pomnik historii;
4. utworzenie parku kulturowego;
5. ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Organami ochrony zabytków są:

1. minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
2. wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Jednocześnie w art. 5 ustawy zdefiniowane zostaje pojęcie opieki nad zabytkami, która sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega przede wszystkim na zapewnieniu warunków:

1. naukowego badania i dokumentowania zabytku;
2. prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
3. zabezpieczania i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
4. korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
5. popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczenia dla historii i kultury.

Artykuł 3 ustawy podaje definicję zabytku rozumianego jako nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

W myśl regulacji ustawowej ochronie i opiece podlegają, bez względu na ich stan zachowania:

1. Zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi;
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi;
- c) dziełami architektury i budownictwa;
- d) dziełami budownictwa obronnego;
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi;
- f) cmentarzami;
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni;
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

2. Zabytki ruchome będące, w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej;
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje;
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami;
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego;

- e) materiałami bibliotecznymi;
- f) instrumentami muzycznymi;
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi;
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

3. Zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa;
- b) cmentarzyskami;
- c) kurhanami;
- d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej. Zgodnie z art.18 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ochronę i opiekę nad zabytkami uwzględnia się również przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Ustalenia te dotyczą w szczególności zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia, zabytków nieruchomości znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków i parków kulturowych.

1.2.2. Zadania i kompetencje organów samorządu powiatowego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Szczegółowy zakres zadań i kompetencji organów samorządu powiatowego w odniesieniu do problematyki ochrony dóbr kultury został uregulowany przede wszystkim w dwóch ustawach: w ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym i w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Artykuł 4 ust. 1 ustawy o samorządzie powiatowym zawiera generalną zasadę stwierdzającą, że powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponad gminnym.

Ustawodawca wymienia wśród 23 kategorii zadań publicznych powiatu: kulturę oraz ochronę zabytków i opieki nad zabytkami. Katalog ten ma charakter zamknięty, rozszerzyć go może jedynie przepis ustawy szczególnej.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w art. 103 określa wyłączne kompetencje starosty w zakresie powoływania społecznych opiekunów zabytków. Na wniosek wojewódzkiego konserwatora starosta ustanawiania społecznych opiekunów zabytków lub cofa takie ustanowienie. Równocześnie starosta prowadzi listę społecznych opiekunów zabytków. Osobie fizycznej pełniącej funkcję społecznego opiekuna zabytków starosta wydaje legitymację społecznego opiekuna zabytków, natomiast osobie prawnej lub innej jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, pełniącej funkcję społecznego opiekuna zabytków, starosta wydaje zaświadczenie, które zawiera informację o nadaniu uprawnień opiekuna. Na mocy art. 12 ustawy starosta, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, może umieszczać na zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru znak informujący o tym, iż zabytek ten podlega ochronie. Zgodnie z art. 50 ust. 3 ustawy w przypadku wystąpienia zagrożenia dla zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru, polegającego na możliwości jego zniszczenia lub uszkodzenia, starosta, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może wydać decyzję o zabezpieczeniu tego zabytku w formie ustanowienia zajęcia go do czasu usunięcia zagrożenia. W przypadku, gdy nie jest możliwe usunięcie zagrożenia, zabytek nieruchomy może być na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków wywłaszczony przez starostę na rzecz Skarbu Państwa lub gminy właściwej ze względu na miejsce położenia tego zabytku, w trybie i na zasadach przewidzianych w przepisach o gospodarce nieruchomościami.

Ustawodawca w art. 81 dopuszcza możliwość udzielenia dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków przez organ stanowiący powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane zgodnie z art. 77 może obejmować nakłady konieczne na:

1. sporządzane ekspertyzy z technicznych i konserwatorskich;
2. przeprowadzenie badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych;
3. wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
4. opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
5. wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
6. sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrza;
7. zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
8. stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;

9. odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
10. odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50 % oryginalnej substancji tej przynależności;
11. odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
12. modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
13. wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
14. uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
15. działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
16. zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru;
17. zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej. Dotacja może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru. Łączna kwota dotacji udzielonych przez organ stanowiący powiatu nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót. Organy uprawnione do udzielania dotacji prowadzą wykazy udzielonych dotacji oraz informują się wzajemnie o udzielonych dotacjach.

2 Uwarunkowania zewnętrzne opieki nad zasobami dziedzictwa kulturowego.

2.1. Krajowa polityka w dziedzinie opieki nad dziedzictwem kulturowym.

2.1.1. Strategia Rozwoju Kraju 2020

Głównym celem SRK jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. Wskazuje ona główne zadania strategiczne państwa, których podjęcie w najbliższych latach jest konieczne, aby wzmocnić procesy rozwojowe. Pomyślność realizacji wszystkich założonych w niej celów będzie uzależniona od wielu czynników zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych, które mogą wpływać na dostępność środków finansowych.

Szczególne znaczenie będzie miał rozwój sytuacji w gospodarce światowej, zwłaszcza w strefie euro. SRK wyznacza trzy obszary strategiczne, w ramach których prowadzone będą główne działania mające na celu wdrożenie w życie następujących założeń zawartych w dokumencie: 8 1. Sprawne i efektywne państwo. 2. Konkurencyjna gospodarka. 3. Spójność społeczna i terytorialna. Ponadto SRK stanowi podstawę dla 9 strategii zintegrowanych, które mają za zadanie przyczynić się do realizacji celów założonych w SRK 2020, rozwijać i uszczegóławiać reformy w niej wskazane. Są to: 1. Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki. 2. Strategia rozwoju kapitału ludzkiego. 3. Strategia rozwoju transportu. 4. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko. 5. Sprawne państwo. 6. Strategia rozwoju kapitału społecznego. 7. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego. 8. Strategia rozwoju bezpieczeństwa narodowego RP. 9. Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa. Koszty realizacji wszystkich priorytetów rozwojowych przewidzianych do 2020 roku będą pokrywane zarówno z pieniędzy krajowych, prywatnych, jak i funduszy europejskich.

2.1.2. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030) jest najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego, w którym przedstawiono wizję zagospodarowania przestrzennego Polski w perspektywie najbliższych dwudziestu lat. Celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa w spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie czasu. Dążenie do osiągnięcia tego celu musi odbywać się z zachowaniem spójności przyrodniczo kulturowej służącej wykonywaniu konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju. Cel ten realizowany jest przez wszystkie podmioty publiczne wykonujące zadania rozwojowe w zakresie swoich kompetencji na różnych poziomach zarządzania, w różnych obszarach tematycznych i w odniesieniu do różnych terytoriów. Sformułowano następujące wzajemnie powiązane cele polityki przestrzennego zagospodarowania kraju:

1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.
2. Poprawa spójności wewnętrznej poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.
3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.

4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.
5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.
6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Zagadnienia powiązane z dziedzictwem kulturowym wymienione zostały wśród celów operacyjnych dotyczących kształtowania struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych państwa polskiego. Ważny dla historii kultury krajobraz podlega ochronie w równym stopniu co krajobrazy charakterystyczne dla regionów geograficzno-przyrodniczych, w zintegrowanej z siecią przyrodniczą sieci parków kulturowych i pomników historii. W dokumencie określone zostały procesy i zjawiska przekształceń przestrzennych o podłożu kulturowym, które będą powodowały wzrost znaczenia rozwojowego materialnych i niematerialnych składników dziedzictwa kulturowego. Planowane jest objęcie ochroną prawną najcenniejszych krajobrazów naturalnych i historycznych (układy urbanistyczne, ruralistyczne, stanowiska archeologiczne) oraz współczesnej architektury i urbanistyki oraz wprowadzenie do dokumentów planistycznych wszystkich szczebli zintegrowanej ochrony środowiska kulturowego w celu zapobieżenia procesowi degradacji środowiska kulturowego i utraty krajobrazów historycznych.

2.1.3. Narodowa strategia rozwoju kultury na lata 2004 - 2013 (2020).

W ramach opracowywania strategicznych dokumentów programowych rozwoju społeczno-gospodarczego państwa przyjęty został przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r. dokument pod nazwą: Narodowa strategia rozwoju kultury na lata 2004-2013, który uzupełniono w 2005 r. i upubliczniono pod nazwą: Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020. Cytowana Strategia jest rządowym dokumentem tworzącym ramy polityki kulturalnej, funkcjonującej w nowych warunkach gospodarki rynkowej, a także w kontekście wspólnoty Polski z Unią Europejską.

Misją strategii jest zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całość historycznego i cywilizacyjnego dorobku polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów. Określając podstawowe pojęcia, podkreślono fundamentalną rolę kultury w życiu społecznym: „Kultura warunkuje rozwój społeczny i gospodarczy, kształtuje postawy obywateli i formy instytucjonalne państw. Nie jest więc tylko elementem systemu, ani tym bardziej dziedziną życia społecznego, ale podstawą do wszelkich zmian instytucjonalno - ekonomicznych społeczeństw. Być może właśnie

dlatego art. 6.1. Konstytucji stanowi: Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju” s. 6.

W rozdziale: Założenia do Narodowej Strategii Rozwoju Kultury, stwierdzono, że „...samorządy terytorialne powinny zyskać większą motywację w kształtowaniu instytucjonalnego zaplecza dla rozwoju kultury, w tym do wypełniania założonych w lokalnych strategiach rozwoju celów w sferze kultury, a rola państwa powinna sprowadzać się do badań naukowych i monitorowania tej sfery oraz do skutecznego zapobiegania sytuacjom kryzysowym. Jednocześnie Minister Kultury powinien posiadać odpowiednie środki na sprawowanie mecenatu nad działalnością instytucji kultury oraz instrumenty o charakterze motywującym, za pomocą których możliwa będzie realizacja polityki kulturalnej państwa w regionach...” s. 114.

W ramach prac nad Narodową Strategią Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 sformułowano cel strategiczny: zrównoważenie rozwoju kultury w regionach, a w jego ramach cele cząstkowe:

1. wzrost efektywności zarządzania sferą kultury;
 2. wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury;
 3. zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju kultury;
 4. wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury;
 5. poprawa warunków działalności artystycznej;
 6. efektywna promocja twórczości;
 7. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków;
 8. zmniejszenie luki cywilizacyjnej poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury,
- s.116.

2.1.4. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017,

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017, stanowi wykonanie upoważnienia ustawowego, zawartego w Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Krajowy program uwzględnia również odniesienia do innych strategii zintegrowanych i kluczowych dokumentów planistycznych państwa, tj.: koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, Strategii Sprawne Państwo 2020, Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko 2020, Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie oraz Unii Europejskiej, tj. Europa 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważanego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Jednym ze strategicznych założeń Krajowego programu jest wzmocnienie synergii działania

organów ochrony zabytków, w tym tworzenie podstaw współdziałania z organami samorządu terytorialnego.

W krajowym programie dokonano diagnozy ochrony zabytków w Polsce w trzech podstawowych płaszczyznach:

1. organizacji i zadań organów ochrony zabytków w Polsce,
2. stanu zachowania zabytków w Polsce, w tym roli i znaczenia form ochrony zabytków oraz systemów informacji o zabytkach,
3. komunikacji, porozumienia i współpracy w obszarze ochrony zabytków w Polsce.

Na podstawie diagnozy przeprowadzono analizę SWOT i w ścisłym powiązaniu z jej wynikami oraz w powiązaniu z celem 4 Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego sformułowano cel główny Krajowego programu; Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.

Do realizacji celu głównego opracowano trzy cele szczegółowe:

1. wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce,
2. wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków,
3. tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji.

które z kolei realizowane będą w ramach szczegółowych zadań.

Do wszystkich wymienionych w Krajowym programie celów i zadań opracowano szczegółowy harmonogram realizacji wraz z planem finansowym programu.

Zagadnienia horyzontalne:

Istotnym rozwiązaniem, porządkującym zagadnienia przedstawione w Krajowym programie i uwzględnionym na każdym etapie prac nad dokumentem, są następujące zagadnienia horyzontalne: tematy wiodące, których problematyka została poruszona w co najmniej dwóch obszarach diagnozy oraz dwóch celach szczegółowych. Są to:

1. podniesienia sprawności i skuteczności działań organów ochrony zabytków, w tym jakości merytorycznej decyzji administracyjnych (szkolenia, standaryzacja działań, itp.),
2. porządkowanie rejestru zabytków oraz stworzenie wiarygodnej metodologicznie diagnozy stanu zachowania zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C),
3. zwiększenie uspołecznienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami: budowanie przez organy ochrony zabytków partnerskich relacji z obywatelami, jak i propagowanie postaw współodpowiedzialności społecznej za zachowanie zabytków (współpraca z mediami, wykorzystanie mediów elektronicznych, konkursy, itp.),

4. wdrożenie procesów kształtowania postawy krajobrazowej wśród organów ochrony zabytków,
5. zwiększenia zaangażowania samorządów, ze szczególnym uwzględnieniem gmin, w ochronę i opiekę nad zabytkami oraz wzmocnienie zaangażowania społecznego na rzecz ochrony zabytków, w tym propagowanie parków kulturowych jako skutecznej formy ochrony zabytków.

2.2. Wojewódzka polityka w dziedzinie opieki nad dziedzictwem kulturowym.

2.2.1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2020. Wielkopolska 2020.

Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2020, jest dokumentem opracowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, a przyjętym przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 19 grudnia 2005 r., a następnie zaktualizowana Uchwałą nr XXIX/559/12 w dniu 17 grudnia 2012 r. stanowi podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz określa najważniejsze kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.

Cel generalny strategii to efektywne wykorzystanie potencjałów rozwojowych na rzecz wzrostu konkurencyjności województwa, służące poprawie jakości życia mieszkańców w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Jego realizacji będą służyć następujące cele strategiczne:

1. Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu.
2. Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami.
3. Lepsze zarządzanie energią.
4. Zwiększanie konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu w województwie.
5. Zwiększenie spójności województwa.
6. Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu.
7. Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa.
8. Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia.
9. Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem.

W osiągnięciu wyżej wymienionych celów pomogą wytyczone cele operacyjne. Największe znaczenie dla dziedzictwa kulturowego ma cel operacyjny 8.10 „Ochrona i utrwalanie dziedzictwa kulturowego”. Świadomość regionalna, otwarcie na inne kultury oraz tolerancja zostały uznane za fundamenty kapitału społecznego. Bez poczucia tożsamości i znajomości własnej kultury nie jest możliwe tworzenie trwałych więzi społecznych. Rozwój społeczny, w tym tożsamość kulturowa, są ważnymi czynnikami kształtowania konkurencyjności regionu. Wielkopolska powinna dążyć do

tego, aby zostać regionem wspierającym wewnętrzny rozwój kulturalny, otwartym na mobilność idei oraz odmienne wzorce i wartości kulturowe.

Cel ten realizowany powinien być przede wszystkim przez następujące kierunki działań:

- promocję kultury regionalnej,
- poprawę warunków dla utrwalania tożsamości oraz upowszechniania dorobku kultury lokalnej i regionalnej,
- ochronę i zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz historycznego regionu,
- rozwój cyfrowego systemu zarządzania dobrami kultury,
- wsparcie rozwoju kultury jako jednego z kreatywnych sektorów gospodarki regionu i rozwój przedsiębiorczości w tej dziedzinie,
- wzmocnienie pluralizmu kulturowego jako rozwojowej przeciwwagi dla dziedzictwa kulturowego regionu, odpowiedzialnego za stałe elementy kultury,
- stymulację przepływu treści kulturowych (transfer międzykulturowy) oraz wewnętrznej innowacji w sferze kultury, jako niezbędnych czynników rozwoju kultury,
- zmniejszanie przestrzennych, społecznych i ekonomicznych dysproporcji w dostępie do kultury.

Strategia określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa. Ustalenia zawarte w wymienionym dokumencie stanowią podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, przez co mają bezpośredni wpływ na zachowanie i poprawę krajobrazu kulturowego.

2.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego został uchwalony w dniu 26 listopada 2001 r. przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego (Uchwała nr XLII/628/2001), zmieniony Uchwałą Nr XLVI/690/2010 z dnia 26 kwietnia 2010 r. W dokumencie tym określone zostały podstawowe priorytety planistyczne kształtowania rozwoju przestrzennego Wielkopolski w najważniejszych jego aspektach – ochrony przyrody, transportu i infrastruktury oraz rozwoju osadnictwa. Ich realizacja nastąpi przede wszystkim na szczeblu samorządu gminnego, również poprzez lokalizację inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

Plan składa się z części diagnostycznej, obejmującej analizę uwarunkowań i czynników zagospodarowania przestrzennego oraz części kierunkowej, obejmującej formułowanie celów 14 polityki w ujęciu ogólnym, następnie określenie kierunków i zasad rozwoju zagospodarowania przestrzennego w odniesieniu do wyróżnionych systemów i obszarów.

Generalnym celem zagospodarowania przestrzeni województwa wielkopolskiego jest

„zrównoważony rozwój” (ład społeczny, ład ekonomiczny, ład ekologiczny, ład przestrzenny) jako podstawa wzrostu poziomu życia mieszkańców regionu. Dążenie do ładu przestrzennego dokonuje się w trakcie formułowania zapisów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz m.in. poprzez przestrzeganie wytycznych konserwatorskich w przypadku poszczególnych obiektów objętych ochroną, jak również zasad zagospodarowania zabytkowych układów urbanistycznych.

Najważniejsze działania w ramach ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego w tym zakresie:

- zwiększenie nakładów na ochronę dziedzictwa kulturowego, zarówno w budżecie państwa, jak i w budżetach samorządowych,
- wpisanie do rejestru zabytków wszystkich zachowanych założeń i układów urbanistycznych,
- poszerzenie ewidencji zasobów dziedzictwa kulturowego województwa wielkopolskiego (konieczne jest umożliwienie publicznego dostępu do ewidencji w formie elektronicznej),
- dalsze prowadzenie archeologicznych badań osadniczych,
- wzbogacanie dokumentacji dotyczącej obiektów dziedzictwa kulturowego, w szczególności: opisów, szkiców, map i opracowań obiektów oraz digitalizacji danych i ich udostępnianie w formie elektronicznej,
- promocja szlaków kulturowych, parków kulturowych, pomników historii, a także obiektów wpisanych na listy dziedzictwa europejskiego, - podnoszenie wizerunku województwa jako produktu turystycznego, poprzez prawidłową informację turystyczną w celu dotarcia do określonych atrakcji turystycznych.

W celu ochrony i promocji krajobrazu kulturowego proponowane jest utworzenie 23 parków kulturowych, wytyczanie szlaków kulturowo-historycznych, tworzenie nowych szlaków tematycznych, wpisanie nowych obiektów na Listę Dziedzictwa Światowego UNESCO, rozszerzenie listy Pomników Historii o nowe zespoły rezydencjonalne z terenu Wielkopolski oraz promowanie świadomości regionalnej Wielkopolski. W trakcie opracowywania jest nowa wersja „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego. Wielkopolska 2020+”.

2.2.3. Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020 (WRPO 2014+).

Celem strategicznym WRPO 2014+ jest poprawa konkurencyjności i spójności województwa a jednym z priorytetów inwestycyjnych zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego. Województwo wielkopolskie wyróżnia się bogatym dziedzictwem kultury materialnej w postaci zabytków architektury sakralnej i świeckiej, jednak jego stan techniczny ulega stałej 15 degradacji. Ochrona tego potencjału tworzy fundamenty rozwoju gospodarczego, szczególnie rozwoju turystyki. Efektem realizacji działań w ramach priorytetu

inwestycyjnego będzie przede wszystkim zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego. Dzięki inwestycjom zwiększona zostanie atrakcyjność turystyczna oraz inwestycyjna danego obszaru. Ponadto dziedzictwo kulturowe zostanie zachowane dla obecnych i przyszłych pokoleń. Miarą sukcesu w tym obszarze będzie przede wszystkim wzrost liczby odwiedzających w miejscach objętych wsparciem. Ochrona i wsparcie dziedzictwa kulturowego będzie przyczyniać się do tworzenia miejsc pracy, a także wpływać na jakość życia. Efektem pozaekonomicznym realizacji inwestycji będzie wzmocnienie tożsamości mieszkańców regionu. Rozwój turystyki, będący jednym ze skutków realizacji w tym PI (priorytet inwestycyjny) będzie także bodźcem rozwojowym wzmacniającym przedsiębiorczość i wywołującym nowe inwestycje, stwarzając możliwości rozwoju gospodarczo-społecznego w wymiarach lokalnym i szerzej, w skali całego województwa. Pogarszający się stan dziedzictwa kulturowego i regionu (w tym zabytków) grozi ich bezpowrotną utratą. W związku z tym interwencja w ramach PI będzie skierowana na inwestycje chroniące jego stan, to znaczy na ochronę, zachowanie i zabezpieczenie obiektów dziedzictwa, na zakup trwałego wyposażenia oraz na konserwację i zabezpieczenie (muzealiów, zbiorów bibliotecznych, w tym starodruków), a także na rozwój regionalnej i lokalnej infrastruktury kultury oraz zapobieganie jej degradacji. Wsparcie instytucji kultury jest w tym przypadku ważną formą ochrony dziedzictwa niematerialnego. Powyższe działania pozwolą z jednej strony na zachowanie w dobrym stanie obiektów budowlanych dziedzictwa kulturowego, z drugiej strony pozwolą wzmocnić instytucje odpowiadające za konserwację i zabezpieczenie w nowoczesny sprzęt oraz wyposażenie umożliwiające efektywne prowadzenie prac konserwatorskich i zabezpieczających, co w efekcie będzie miało wpływ na poprawę stanu dziedzictwa kulturowego w regionie i jego ochrony. Wsparcie skierowane zostanie na poprawę infrastruktury instytucji kultury, bibliotek, archiwów, obiektów zabytkowych, obiektów przemysłowych o wartościach historycznych i muzeów. Przewiduje się także wsparcie wydarzeń kulturalnych wnoszących trwały wkład do zachowania dziedzictwa kulturowego regionu.

2.2.4. Program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2017-2020.

Głównym zamierzeniem "Programu opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2017-2020", który jest załącznikiem do Uchwały XXXVIII/901/17 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 27 listopada 2017 roku, jest określenie warunków organizacyjnych i finansowych w zakresie leżącym w kompetencjach Samorządu Województwa Wielkopolskiego, służących polepszeniu stanu zachowania zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu kulturowego Wielkopolski. Celem działania Samorządu Województwa jest zharmonizowanie polityki ochrony przestrzeni kulturowej z polityką rozwoju regionalnego

i strategią zrównoważonego zagospodarowania województwa. Prowadzenie spójnej polityki i zintegrowanej ochrony dziedzictwa kulturowego oraz współdziałanie wszystkich szczebli jednostek samorządu terytorialnego w województwie z instytucjami rządowymi i organizacjami pozarządowymi, podmiotami gospodarczymi, posiadaczami i użytkownikami zabytków umożliwi osiągnięcie wyznaczonych celów i zamierzeń określonych w dokumencie programowym. "Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego na lata 2017-2020" stanowi kontynuację "Programu opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2016". Realizacja wcześniejszych programów wykazuje, iż dzięki dotacjom z budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego oraz wysiłkowi właścicieli coraz więcej obiektów zabytkowych zostaje poddanych pracom remontowym i konserwatorskim, stając się wyróżnikami przestrzennymi w lokalnym krajobrazie.

W programie opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2017-2020", znajdziemy kilka informacji o Powiecie Wolsztyńskim min:

- *Str. 19* - W XI w. zostali sprowadzeni do Lubinia benedyktyni, w XII w. organizowane były **nowe ośrodki cystersów (Łekno, Łąd, Obra, Wieleń)**, cysterek (Ołoboku i Owińska), norbertanów oraz zakonów rycerskich (bożogrobcy w Gnieźnie, joannici w Poznaniu).

Celem utworzenia parku kulturowego jest ochrona krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej (art. 16 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Według danych dostępnych w NID w Polsce utworzono 30 parków kulturowych (dane z 2015 r.) - str. 39-40

- *str. 39-40* - W obowiązującym „Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego" w celu ochrony i promocji krajobrazu kulturowego zaproponowano utworzenie **na terenie województwa wielkopolskiego 23 parków kulturowych**: min:
PK 3. Cysterski Przemęcki PK (Przemęt – Kaszczor – Wieleń),
PK 6. Cysterski Obrzański PK (Obra),

Str. 43 - Instytucje kultury.

Samorządowi Województwa Wielkopolskiego podlega 21 instytucji kultury. Prowadzą one działalność mającą na celu upowszechnienie kultury zgodnie z ustawą z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2012 r., poz. 406). W ustawie wprowadzono rozróżnienie na instytucje artystyczne (powołane do prowadzenia działalności artystycznej w dziedzinie teatru, muzyki, tańca, z udziałem twórców i wykonawców, a w szczególności: teatry, filharmonie, opery, operetki, orkiestry symfoniczne i kameralne, zespoły pieśni i tańca oraz zespoły chóralskie) oraz inne instytucje kultury (np. instytucje filmowe, kina,

muzea, biblioteki, domy kultury, ogniska artystyczne, galerie sztuki itp.). Instytucje Kultury, dla których organizatorem jest Samorząd Województwa Wielkopolskiego: min:

poz. 21. Parowozownia Wolsztyn.

Str. 44 - Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków będące w posiadaniu Województwa Wielkopolskiego i Wojewódzkich Samorządowych Jednostek Organizacyjnych.

Siekowo gm. Przemęt pow. wolsztyński - zespół pałacowo-parkowy.

Obecna nazwa - Sanatorium dla Nerwowo Chorych w Siekowie

Funkcja - samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej Oddział Wojewódzkiego Szpitala Neuropsychiatrycznego w Kościanie ADRES 64-234 Siekowo NR rej. zabytków 1395 z 24.02.1973 r.: - pałac, - park. stan zachowania - dobry.

Pałac wzniesiono w stylu neorenesansu francuskiego według projektu Zygmunta Gorgolewskiego w latach 1878 – 1879 dla hr. Zygmunta Czarneckiego. W 1912 r. został zniszczony w wyniku pożaru i odbudowany w 1914 r. z uproszczeniem dekoracji elewacji. W 1970 r. przeprowadzono remont kapitalny obiektu. Budynek pałacu jest murowany, tynkowany, o dachach krytych blachą stalową (pierwotnie łupkiem). Złożony z prostokątnego dwukondygnacyjnego korpusu zrytualizowanego na osi fasady oraz dostawionych do niego dwóch prostokątnych, zbliżonych do kwadratu skrzydeł wystających w formie skrajnych ryzalitów w elewacji ogrodowej. W elewacji frontowej zostały one cofnięte i połączone z korpusem okrągłymi wieżami. Do każdego ze skrzydeł przylegają w elewacjach bocznych prostokątne werandy. Korpus budynku, który przekryty został wysokim czterospadowym dachem z dwoma poziomami okien powiekowych, poprzedza czterofilarowy trójarkadowy portyk z balkonem. Do korpusu przylegają niższe parterowe skrzydła z użytkowymi poddaszami, kryte dachami czterospadowymi z lukarnami od strony fasady i wystawkami w elewacji ogrodowej. Łącznikami pomiędzy skrzydłami a korpusem są dwie smukłe okrągłe trójkondygnacyjne wieże zwieńczone wysokimi, stożkowymi hełmami z kulami i chorągiewkami. W elewacji ogrodowej na osi budynku znajduje się taras ze schodami. Elewacje pałacu są tynkowane, posadowione na wysokim cokole, zwieńczone lekko profilowanym gzymsem koronującym. Ryzalit elewacji frontowej w partii dachu zwieńczony został półkolistym naczółkiem, wspartym na czterech stylizowanych pilastrach jońskich. W polu tympanonu zachował się płaskorzeźbiony herb. Elewacja ogrodowa z umieszczonym na osi trójosiowym pseudoryzalitem poprzedzonym w przyziemiu czterofilarowym gankiem, do którego prowadzą dwa oddzielne biegi schodów. Filary tarasu zdobione są stylizowanymi kapitelami jońskimi. Pseudoryzalit wieńczy tympanon z płaskorzeźbionym herbem Gozdawa. Elewacja boczne parterowe trójosiowe poprzedzone czterofilarowymi gankami zwieńczonymi trójkątnymi szczytami. Park krajobrazowy zaprojektowany został przez Marię Czarnecką w latach 1870-1880, z dwoma stawami po

południowej stronie pałacu. Wzdłuż nich biegnie aleja grabowa. W 2013 r. zakończony został montaż systemu oddymiania klatek schodowych w zespole pałacowym. W latach 2013-2014 wykonano także zabiegi pielęgnacyjne drzewostanu w zabytkowym parku. W 2016 r. wymieniono rynny i obróbki blacharskie na nowe z blachy miedzianej, usunięto odspojone tynki, uzupełniono brakujące fragmenty w murach, oczyszczono spoiny, naprawiono powierzchnie murów, uzupełniono uszkodzone cegły i gzymsy, naprawiono mury z wykorzystaniem tynków renowacyjnych. W roku 2017 rozpoczęto wymianę okien oraz części poszycia dachu.

3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego powiatu wolsztyńskiego.

3.1. Zabytki nieruchome na terenie powiatu wolsztyńskiego.

Powiat wolsztyński zajmuje zachodnią część Województwa Wielkopolskiego i obejmuje terytorialnie trzy gminy: Przemęt, Siedlec i Wolsztyn. Nasycenie terenu powiatu zabytkami jest zróżnicowane i wynika z różnych uwarunkowań. Północna część powiatu jest bardziej zalesiona, natomiast część południowa nizinna, położona na terenie rozlewisk obrzańskich ma charakter rolniczy. Ukształtowanie terenu oraz pograniczny charakter mikroregionu miały istotne znaczenie w kształtowaniu się osadnictwa.

Gmina Przemęt zajmuje południową część powiatu, ma charakter rolniczy, podzielona kanałami obrzańskimi, na której terenie znajduje się wiele cennych zabytków. Miejscowość Przemęt, siedziba Urzędu Gminy, posiada zachowany czytelny układ urbanistyczny z prostokątnym rynkiem wraz zabudową małomiasteczkową. Układ ten jest dobrze zachowany, niezniekształcony późniejszymi zmianami. W Przemęcie znajdują się cenne zabytki architektury sakralnej. Najważniejszym jest zespół dawnych zabudowań klasztoru cystersów, w skład którego wchodzi kościół p.w. św. Jana Chrzciciela oraz dawny klasztor. Obiekty zostały zbudowane w latach 1651 - 1767, przy ich budowie brali udział znani architekci włoscy: Jan i Jerzy Catenazzi. Kościół p.w. św. Piotra i Pawła na tzw. Przedmieściu został wybudowany w XVII - XVIII w. Kościół filialny p.w. św. Andrzeja został zbudowany w pocz. XIX wieku. Na terenie gminy znajdują się także cenne barokowe kościoły: p.w. św. Wojciecha w Kaszczorze i p.w. Narodzenia NMP w Wieleniu Zaobrzańskim. Obiekty zbudowane w XVIII w, utrzymane zostały w nieotynkowanej cegle. W miejscowości Bucz znajduje się szachulcowy kościół z XVIII w. p.w. św. Barbary oraz drewniana dzwonnica. Ciekawym przykładem XIX wiecznego budownictwa ludowego jest murowana kapliczka w Biskupicach.

Na terenie gminy znajduje się sześć założeń rezydencjonalno - parkowych, wpisanych do rejestru zabytków. W tej grupie do najcenniejszych obiektów należy barokowy dwór w Popowie Starym z ciekawym wystrojem sztukatorskim. Do rejestru zabytków są wpisane także pojedyncze obiekty

budownictwa folwarcznego: budynek folwarczny w Przemęcie Zaborowie, gorzelnia w Starym Popowie, zespół zabudowań folwarcznych w Sokołowicach oraz nieużytkowany spichlerz w Siekowie.

Na omawianym terenie występuje bardzo interesująca dawna zabudowa drewniana. Należą do nich wiatraki, spośród których dwa w Kaszczorze są użytkowane na cele letniskowe.

Parki wchodzące w skład sześciu założeń rezydencjonalnych wpisane są do rejestru zabytków. Są to parki w miejscowościach: Barchlin, Bucz, Popowo Stare, Siekowo, Sokołowice, Wielen Zaobrzański. Park w Sokołowicach stanowi własność prywatną. Własnością komunalną jest park w Buczu i Wieleniu Zaobrzańskim. Park w Barchlinie jest własnością Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej oraz osoby prywatnej. W Siekowie właścicielem parku jest Skarb Państwa, a park w Popowie Starym jest własnością prywatną. Na terenie gminy Przemęt występuje 12 cmentarzy ujętych w ewidencji zabytków.

Gmina Siedlec zajmuje północną część powiatu wolsztyńskiego. Gmina ma głównie charakter rolniczy, a w jej północnej części znajduje się dużo zalesionych obszarów. Na terenie gminy znajdują się n/w obiekty wpisane do rejestru zabytków. Do rejestru zabytków jest wpisany kościół zlokalizowany w miejscowości Chobienice (zbudowany 1778r., rozbudowany 1930r.) oraz zespół zabudowań przy kościele parafialnym w Siedlcu (plebania, organistówka, brama na cmentarz). Ponadto na terenie gminy znajdują się dwa wpisane do rejestru zabytków zespoły pałacowo - parkowe (Bełęcin, Chobienice) oraz parki dworskie w Wielkiej Wsi, Zakrzewie i Tuchorzy. Założenie pałacowo - parkowe wraz folwarkiem i kościołem parafialnym w Chobienicach stanowią jednorodny kompleks kompozycyjny i są najcenniejszymi zabytkami na terenie gminy. Pozostałe obiekty zabytkowe na terenie gminy, wpisane do rejestru zabytków to w większości zabytki budownictwa drewnianego skupione we wsiach Borują, Tuchorza, Nowa Tuchorza Stara Tuchorza, Mariankowo, a pochodzące z okresu kolonizacji olęderskiej, mającej początek po 1742 roku. Są to głównie zagrody składające się z drewnianej chaty oraz 2-3 drewnianych budynków inwentarskich. Na terenie gminy znajduje się pięć parków wpisanych do rejestru zabytków. Są to parki w miejscowościach: Bełęcin, Chobienice, Tuchorza, Wielka Wieś i Zakrzewo. Parki w Chobienicach i Zakrzewie są własnością Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa. Własnością komunalną jest park w Bełęcinie i część parku w Tuchorzy, pozostała część parku jest własnością parafii i osób prywatnych. Park w Wielkiej Wsi jest własnością „Caritas”. Na terenie gminy Siedlec występuje 23 cmentarze ujęte w ewidencji zabytków.

Gmina Wolsztyn zajmuje centralną część powiatu. Na jej terenie znajduje się miasto Wolsztyn, siedziba powiatu. Teren gminy ma zróżnicowany charakter, jej północna część jest zalesiona,

natomiast południowa ma charakter zdecydowanie rolniczy. W bezpośredniej bliskości miasta znajdują się dwa jeziora (Wolsztyńskie i Berzyńskie). Miasto (13 900 mieszkańców) uzyskało prawa miejskie w 1424 roku i tworzy je układ urbanistyczny o regularnym, czytelnym układzie przestrzennym, zachowanym do obecnych czasów bez większych przekształceń, z centralnie usytuowanym prostokątnym rynkiem i ratuszem pośrodku. Założenie to jest objęte ochroną konserwatorską i wpisane do rejestru zabytków, która obejmuje prawie w całości jego historyczne granice. Zabudowa miasta, objęta ochroną konserwatorską, składa się głównie z kamienic o wielkości i formach typowych dla architektury XIX i 1 połowy XX wieku oraz budynków użyteczności publicznej, a także dwóch kościołów i kaplicy. Na terenie objętym ochroną występuje jedynie kilka elementów dewaloryzujących (pawilony handlowe i wielopiętrowe budynki mieszkalne z lat 60 - 80 XX w.).

Na terenie miasta znajdują się następujące obiekty wpisane do rejestru zabytków: budynki, park oraz skansen budownictwa ludowego. Najcenniejszym obiektem na terenie miasta jest barokowy kościół parafialny p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP, zbudowany w latach 1767 - 79 według projektu Antoniego Hoene, częściowo przebudowany przez Stefana Cybichowskiego w 1925 roku. Przy ul. 5 Stycznia znajduje się dawny zbór ewangelicki, ob. kościół filialny, zbudowany w latach 1830-1835. W północnej części miasta znajduje się zabytkowy zespół pałacowo - parkowy. Pałac zbudowany został w 1911 roku wg projektu arch. Rogera Sławskiego jest wyremontowany. W obiekcie obecnie prowadzona jest działalność hotelarsko - konferencyjna. Park położony nad jeziorem Wolsztyńskim pełni funkcję parku miejskiego i jest udostępniony mieszkańcom. Przy południowej granicy parku znajduje się wpisany do rejestru zabytków budynek dawnego sierocińca. Ponadto w mieście znajdują się dwa budynki wpisane do rejestru zabytków, pełniące obecnie funkcje muzealne, a związane ze znanymi osobami, mieszkającymi w Wolsztynie. Przy ul. R. Kocha znajduje się neogotycki dom z 1842 roku, w którym mieszkał i pracował Robert Koch, odkrywca prątków gruźlicy i gronkowca. Przy ul. 5 Stycznia znajduje się dom - pracownia z ogrodem, zbudowany w 1934 roku przez artystę rzeźbiarza Marcina Rożka. Oba obiekty pełnią teraz funkcje muzealne. Po zachodniej stronie Jeziora Wolsztyńskiego jest ulokowany Skansen Budownictwa Ludowego Zachodniej Wielkopolski, gromadzący obiekty charakterystyczne dla budownictwa drewnianego z tego regionu.

Do najcenniejszych zabytków na terenie gminy należy dawny zespół klasztorny cystersów w Obrze, ob. misjonarzy oblatów, z obiektami budowanymi w XVIII - XIX w. W jego skład wchodzi następujące obiekty wpisane do rejestru zabytków: kościół p.w. św. Jakuba Apostoła, klasztor, Opatówka, organistówka, obora oraz park. Na terenie wsi znajduje się także drewniany kościół p.w.

św. Walentego z 1719 roku, natomiast przy ul. Wierzbowej jest usytuowana drewniana kaplica p.w. św. Anny zbudowana w 2 poł. XVIII w. We wsi Kębłowo zachowały się dwa kościoły wpisane do rejestru zabytków. Na cmentarzu znajduje się drewniany kościół pw. św. Wawrzyńca, jest to jeden z najstarszych obiektów na terenie gminy, zbudowany w 1587 roku i modernizowany w 1724 r. Ponadto we wsi znajduje się kościół parafialny pw. św. Bartłomieja wzniesiony w 1857 roku. Cennym zabytkiem jest założenie rezydencjonalne w Gościeszynie, w skład którego wchodzi pałac z parkiem i oficynami oraz zespół folwarczny. Pałac znajdujący się na terenie parku jest obiektem powstałym z rozbudowy w latach 1904 - 1913 starszego budynku. Obiekt był użytkowany jako Dom Dziecka, będący własnością Starostwa Powiatowego w Wolsztynie. Obecnie budynek nie jest użytkowany, stanowi własność osoby prywatnej. W skład założenia rezydencjonalnego wchodzi także oficyna, stajnia koni wyjazdowych (ob. sklep i mieszkania) oraz ujeżdżalnia (ob. sala gimnastyczna i mieszkania). Wpisany do rejestru zabytków zespół folwarczny składa się z: gorzelni, spichlerza, stajni, kuźni oraz ogrodzenia. Obiekty są własnością Skarbu Państwa (Agencja Nieruchomości Rolnych, Oddział w Poznaniu o/t w Poznaniu), obecnie nieużytkowane i ulegają powolnej degradacji. Ponadto na terenie wsi znajduje się kościół parafialny p.w. Stanisława Biskupa, wzniesiony w 1778 roku i rozbudowany w latach 1914- 1916.

Zabytkowe zespoły pałacowo - parkowe znajdują się także w Chorzeminie i Wroniawach. Pałac w Chorzeminie jest nieużytkowany. Pałac we Wroniawach jest użytkowany jako Dom Wczasów Dziecięcych. W miejscowości Stara Dąbrowa znajduje się wpisany do rejestru zabytków zespół folwarczny, w skład którego wchodzi dwie obory i spichlerz. Obory zostały w trakcie różnych modernizacji silnie przekształcone i utraciły swe wartości zabytkowe. Spichlerz jest zachowany w pierwotnej formie, lecz wymaga gruntownego remontu (ściany silnie zawilgocone).

W Starym Widzimiu znajdują się pozostałości zabudowań folwarcznych wpisane do rejestru zabytków, w skład którego wchodzi trzy domy mieszkalne oraz spichlerz - stodoła. Obiekty mieszkalne są własnością po części Gminy i mieszkańców.

Na terenie gminy znajduje się także jeden zespół dworca kolejowego wpisany do rejestru zabytków, który zlokalizowany jest w miejscowości Kębłowo, przy nieczynnej linii kolejowej. Obiekt jest wykorzystywany na cele mieszkalne. Wiatraki wpisane do rejestru zabytków znajdują się w Kębłowie oraz w Wolsztynie (przeniesiony do Skansenu z Wroniaw).

Na terenie gminy znajduje się sześć parków wpisanych do rejestru zabytków oraz trzy ogrody: ogród przy domu rzeźbiarza Marcina Rożka obecnie Muzeum Regionalnym, ogród w zespole Progimnazjum Realnym, ob. Szkole Podstawowej nr 1 w Wolsztynie oraz przy plebanii w Kębłowie. Parki znajdują się w miejscowościach: Chorzemin, Gościeszyn, Obra, Powodowo, Wolsztyn, Wroniawy. Park w Wolsztynie oraz ogród przy Muzeum Regionalnym są własnością

komunalną, park w Chorzeminie jest własnością prywatną, w Powodowie park jest własnością Skarbu Państwa, a użytkownikiem jest Szkoła Rolnicza. Park we Wroniawach jest własnością Skarbu Państwa, a użytkowany jest przez Dom Wczasów Dziecięcych, natomiast użytkownikiem parku w Gościeszynie był dawniej Państwowy Dom Dziecka. Park w Obrze częściowo stanowi własność Klasztoru Ojców Oblatów, pozostała część należy do Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa. Układy kompozycyjne parków są jeszcze czytelne i możliwe do odtworzenia.

Na terenie gminy znajdują się 24 cmentarze ujęte w ewidencji zabytków, w tym cmentarz przykościelny w Kębłowie, który został wpisany do rejestru zabytków decyzją Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu jako element zespołu kościoła parafialnego pw. św. Bartłomieja.

Rozdział zredagowano na podstawie Raportu o stanie zabytków w powiecie wolsztyńskim oraz Raportów o stanie zabytków w gminach Przemęt, Siedlec i Wolsztyn.

3.1.1. Wykaz zabytków nieruchomości na terenie powiatu wolsztyńskiego.

TYP OBIEKTU		MUROWANY	DREWNIANY	W TYM WPISANY DO REJESTRU
1. UKŁADY URBANISTYCZNE	4			2
2. UKŁADY RURALISTYCZNE	5			
3. ZABUDOWA MIESZKALNA		1029	262	34
4. OBIEKTY SAKRALNE		67	6	15
a. kościoły nowożytne XVI - XVIII w.		8	3	10
b. kościoły XIX w. - 1945r.		12	1	3
c. klasztory		2		2
d. synagogi, bożnice		1		
e. kaplice, dzwonnice, bramy, ogrodzenia i inne		44	2	7
5. OBIEKTY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ		60		5
a. ratusze		1		
b. budynki adm. publ, sądy, banki, poczty		8		
c. szkoły		34		2
d. leśniczówki i gajówki		2		
e. karczmy i zajazdy		1		
f. inne		14		4
6. OBIEKTY PRZEMYSŁOWE I GOSPODARCZE		13	10	10
a. zakłady przemysłowe		1		
b. dworce kolejowe z zespołami bud.		7		1
c. spichrze, magazyny, stodoły		1		
d. młyny		4		
e. gorzelnie i browary		2		
f. mleczarnie		1		
g. kuźnie		1		
h. wiatraki			10	10
i. wieże ciśnień		2		

j. inne	5		
7. PAŁACE I DWORY	24		13
8. ZESPOŁY FOLWARCZNE	36		2
9. ZABUDOWA WIEJSKA (w zespołach folwarcznych)	189	8	20
a. stodoły	27	7	3
b. spichrze	15	1	3
c. obory	45		4
d. stajnie	18		3
e. chlewnie	17		
f. owczarnie	4		1
g. kuźnie	12		1
h. inne magazyny	3		
i. gorzelnie i browary	7		2
j. inne	28		5
10. BUDOWNICTWO WIEJSKIE (w zagrodach chłopskich)	130	167	5
a. stodoły	23	119	3
b. obory	15	3	
c. chlewnie	33	5	
d. stajnie	4	2	
e. inwentarskie	11	16	
f. inne	44	21	1
11. PARKI	20		18
12. BUDOWLE OGRODOWE I INNE	9		
a. altany, lodownie, inne elementy małej arch.	3		
b. bramy i ogrodzenia	6		
13. CMENTARZE	59		
a. rzymsko-katolickie	25		
b. ewangelickie	29		
c. żydowskie	1		
d. inne	4		
14. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE	1534		36
a. grodziska	14		6
b. osady	1476		24
c. cmentarzyska	39		6
d. inne	10		

Na podstawie zweryfikowanych danych z Raportu o stanie zabytków w powiecie wolsztyńskim.

3.1.2. Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla powiatu wolsztyńskiego (wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków).

Gmina Przemęt

Barchlin

- Zespół dworski, nr rej.: 1567 A z 9.11.1995:
 - dwór, 1893
 - park, XIX/XX

2. Wiatrak koźlak, 1824, nr rej.: 1087/A z 28.03.1988
Biskupice
3. Kapliczka, przy domu nr 45, 2 poi. XIX, nr rej.: 953/A z 21.05.1977
Błotnica
4. Dom z murem nr 101, 3 ćw. XIX, 1912, nr rej.: 1102/A z 21.04.1988
5. Wiatrak koźlak, przy drodze do Przemętu, 1802, nr rej.: 1126/A z 30.03.1988
Bucz
6. Kościół par. p.w. św. Barbary, drewn., 2 poi. XVIII, nr rej.: 165/1-2/Wlkp/A z 25.11.1932 (wypis z księgi rejestru) i z 30.04.1969
 - dzwonnica,
 - drewno.
7. Zespół pałacowy, XIX/XX, nr rej.: 1005/Wlkp/A z 8.01.1996:
 - pałac
 - parkKaszczor
8. Kościół par. p.w. św. Wojciecha, 1775, nr rej.: 166/Wlkp/A z 30.10.1953
9. Figura św. Jana Nepomucena przed kościołem św. Wojciecha, 1745, nr rej.: 618 z 25.02.1957
10. Kościół ewangelicki, ob. magazyn, ul. Cysterska, 1906-07, nr rej.: 188/Wlkp/A z 25.06.2004
11. Wiatrak koźlak (nr 40), 1859, nr rej.: 885 z 19.02.1970 oraz 971/A z 26.05.1983
12. Wiatrak koźlak (nr 44), 1761, nr rej.: 1019/A z 29.06.1983
Kluczewo
13. Wiatrak koźlak, XIX, nr rej.: 1095/A z 28.03.1988 (przeniesiony do m. Ujazdowo gm. Włoszakowice).
Mochy
14. Dom nr 152, ob. ul. 3 Maja 50, szach., 1809, nr rej.: 1131/Az 15.12.1988
Popowo Stare
15. Zespół pałacowy, XVIII, nr rej.: 405/1-2/Wlkp/Az 31.01.1952 i z 12.02.1990:
 - pałac
 - park
16. Gorzelnia folwarczna, 1901, nr rej.: 1394/A z 3.04.1993
Przemęt
17. Dawne założenie urbanistyczne i zespół budowlany, XIII-XIX nr rej.: 1329/A z 31.07.1992
18. Kościół par. pw. św. Piotra i Pawła, poł. XVII, XVIII, nr rej.: 167/ Wlkp/A z 29.12.1932 (wypis z księgi rejestru)
19. Kościół cmentarny pw. św. Andrzeja, pocz. XIX, 1894, nr rej.: 168/Wlkp/Az 19.02.1970
20. Zespół klasztorny cystersów nr rej.: 169/1-2/Wlkp/A z 22.11.1932 i z 28.11.1968 i z 25.11.2009:
 - kościół p.w. św. Jana Chrzciciela, 1651-1690, 1725, XIX-XX
 - ogród (d. wirydarz) z dziedzińcem przed kościołem
 - aleja dojazdowa – lipowa, od ul. Opackiej
 - klasztor, XVII-XIX, 1914Przemęt – Zaborowo
21. Budynek folwarczny, 3 ćw. XIX, nr rej.: 1556/A z 31.08.1995
Radomierz
22. Wiatrak koźlak, 1703, 1830, nr rej.: 892 z 20.02.1970
Sączkowo
23. Wiatrak koźlak (nr 4), 1 poł. XIX, nr rej.: 1107/A z 28.03.1988
Siekowo
24. Spichlerz dworski, 1845, nr rej.: 1199 z 29.07.1970

25. Zespół pałacowy, nr rej.: 1395 z 24.02.1973:
- pałac, 1879
 - park, 2 poł. XIX
26. Wiatrak koźlak przy drodze do Śniat, 1777, nr rej.: 1118/A z 28.03.1988
Siekówko
27. Wiatrak koźlak przy drodze do Przemętu, 1771, nr rej.: 1119/A z 28.03.1988
Sokołowice
28. Zespół dworski, 1 poł. XIX, nr rej.: 1200/A z 29.07.1970:
- dwór
 - 2 budynki folwarczne
 - spichlerz
 - park, nr rej.: 1598/A z 10.01.1996
29. 2 stodoły folwarczne, szach., poł. XIX, nr rej.: 1028/A z 30.10.1987
Solec
30. Dom nr 27, drewn., poł. XIX, nr rej.: 1136/A z 29.12.1988
31. Dom nr 41, szach., poł. XIX, nr rej.: 1135/A z 23.12.1988
32. Dom nr 42, szach., poł. XIX, nr rej.: 1134/A z 23.12.1988
33. Dom nr 43/44, szach., poł. XIX, nr rej.: 1133/Az 24.12.1988
Wieleń Zaobrzański
34. Kościół par. p.w. Nawiedzenia NMP, 1731-35, nr rej.: 170/Wlkp/A z 22.11.1932 (wypisz księgi rejestru)
35. Figura św. Jana Nepomucena, drewn., XVIII, nr rej.: 617 z 25.02.1957 (wypis z księgi rejestru)
36. Zespół dworski, 4 cw. XIX, nr rej.: 1279/A z 29.04.1992:
- dworek
 - pozostałości parku

Gmina Siedlec

Bełęcin

37. Zespół pałacowy, nr rej.: 493/Wlkp/A z 2.07.1974:
- pałac, 1870, pocz. XX
 - park, 2 poł. XIX
- Boruja
38. Dom w zagrodzie nr 15, 1 poł. XIX, drewn., nr rej.: 3160 z 14.06.1980:
39. Dom nr 16, 1 poł. XIX, drewn., nr rej.: 308/Wlkp/A z 14.06.1980:
40. Dom nr 55 drewn., pod nr 897/Wlkp/A
41. Dom nr 29, drewn., poł. XIX, nr rej.: 3159 z 14.06.1980
42. Zagroda nr 34, 2 poł. XIX, drewn., nr rej.: 271/Wlkp/A z 14.06.1980:
- dom
 - obora, mur.-drewn.
43. Dom nr 45, poł. XIX, nr rej.: 309/Wlkp/A z 8.04.1978
44. Zagroda nr 97, 2 poł. XIX, nr rej.: 274/Wlkp/A z 14.06.1980:
- dom
 - budynek gospodarczy
- Chobienice
45. Kościół par. p.w. św. Piotra w Okowach, 1778-83, 1928-30, nr rej.: 178/Wlkp/A z 22.12.1932 (wypis z księgi orzeczeń)
46. Zespół pałacowy, pocz. XIX, nr rej.: 118/A z 01.06.1968:
- pałac
 - oficyna
 - park

47. Szkoła, ob. dom mieszkalny, XIX, nr rej.: 1008/Az 11.03.1970
Kiełpiny
48. Zespół dworski i folwarczny, nr rej.: 564/Wlkp/Az 11.12.2007:
- dwór, 1861
 - park, 2 poł. XIX
 - brama wjazdowa, 2 poł. XIX
 - podwórze folwarczne:
 - hydrofornia, 1930
 - spichrz, k. XIX
 - obora, k. XIX
- Kopanica
49. Zespół kościoła par., ul. Poniatowskiego, nr rej.: 213/Wlkp/A z 14.12.2004 :
- kościół par. p.w. NMP Wniebowziętej, 1885,
 - cmentarz kościelny, XVII, XIX,
 - ogrodzenie z brama i furtkami, 1885,
 - plebania, 1885,
 - dom katolicki, ob. kaplica i kostnica, pocz. XX
50. Kościół ewangelicki, dawniej magazyn, 1858-59, nr rej.: 189/Wlkp/Az 25.06.2004
• cmentarz kościelny
Mariankowo
51. Dom (chata) nr 1, drewn., 2 poł. XIX, nr rej.: 320/Wlkp/A z 21.01.1982
Nowa Tuchorza
52. Dom nr 9, drewn., 1 poł. XIX, nr rej.: 3150 z 9.06.1980 (przeniesiony do Rychli gm.Trzcianka w 2003r.)
53. Zagroda nr 12, poł. XIX, drewn., nr rej.: 273/Wlkp/A z 9.06.1980:
- dom z chlewem
 - obora
54. Dom nr 13, drewn., poł. XIX, nr rej.: 430/Wlkp/Az 12.05.1980
55. Dom nr 21, drewn., 1 poł. XIX, nr rej.: 417/Wlkp/Az 9.06.1980:
- stodoła, drewn., XIX,
 - dom nr 23, drewn., 1 poł. XIX, nr rej.: 418/Wlkp/Az 9.06.1980
56. Dom nr 27, drewn., 1 poł. XIX, nr rej.: 491/Wlkp/A z 20.02.1970 i z 9.06.1980
57. Stodoła, drewn., poł. XIX,
Siedlec
58. Bramka na cmentarz kościelny, poł. XVIII, nr rej.: 179/1-3/A z 20.02.1970
59. „Stara” plebania, XVIII/XIX, nr rej.: 179/1-3/A z 20.02.1970
60. Organistówka, XVIn/XIX, nr rej.: 179/1-3/A z 20.02.1970
Tuchorza
61. Zespół kościoła ewangelickiego, na terenie parku dworskiego, nr rej.: 483/Wlkp/A z 3.04.2007 :
- kościół, ob. rzym.kat. fil. p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła, 1905-06
 - kaplica grobowa rodziny von Kottvitz, 1880
 - pastarówka, ob. plebania (nr 45), 1905-06
 - budynek gosp., mur./szach, pocz. XX
 - park, 1732, XIX, nr rej.: 483/Wlkp/Az 30.05.1984 i z 12.03.2007
 - plebania, ob. dom nr 125, drewn., poł. XIX, nr rej.: 275/Wlkp/A z 9.06.1980
- Wielka Wieś
62. Park dworski, 1880, nr rej.: 3204 z 27.12.1983
Zakrzewo
63. Park dworski, XVIII, nr rej.: 3228 z 30.12.1986

64. Zespół pałacowo-parkowy i folwarczny pod. nr. Rej. 861/Wlkp/A decyzja WWKZ z dn. 27.04.2012 r.

Miasto i Gmina Wolsztyn

Chorzemin

65. Park i zespół pałacowy, XIX, nr rej.: 403/Wlkp/Az 12.04.1973:

Gościeszyn

66. Pałac

67. Park Gościeszyn

- kościół par. p.w. św. Stanisława Biskupa, 1778,1918, nr rej.: 180/Wlkp/Az 28.07.1978
- zespół pałacowy wraz z pałacem, oficyna, stajnia, ujeżdżalnia, park, XVIII-XIX , poł. XIX, nr rej.: 413/Wlkp/1-2/A z 21.10.1968 i z 27.12.1983:
- zespół folwarczny wraz z gorzelnią, spichlerz, stajnia, kuźnia, ogrodzeniem i murem), 2 poł. XIX - XX, nr rej.: 29/Wlkp/A z 5.05.2000:

Kęblowo

68. Kościół cmentarny p.w. św. Wawrzyńca, drewn., 1587, 1724, nr rej.: 181/Wlkp/A z 21.04.1971

69. Dworzec PKP, ul. Rauera3, 1906, nr rej.: 3354 z 13.05.1998: a. budynek gospodarczy,

70. Wiatrak koźlak, 1789, nr rej.: 286/Wlkp/A z 19.05.1980

71. Kościół parafialny p.w. św. Bartłomieja, 1857, nr rej.: 790/Wlkp/Az 31.03.2010:

- cmentarz przykościelny
- plebania
- ogród

Obra

72. Zespół klasztorny cystersów, ob. misjonarzy oblatów:

- kościół p.w. św. Jakuba Apostoła, 1722-57, nr rej.: 306 z 22.12.1932
- klasztor, 1618, 1753-55, 1920,
- obora, 2 poł. XVIII, nr rej.: 891/A z 20.02.1970
- organistówka, k. XVIII, nr rej.: 890/A z 20.02.1970
- Opatówka, 1724, nr rej.: 3296 z 8.06.1994
- park, 2 poł. XVIII, nr rej.: 3210 z 27.12.1983

73. Kaplica p.w. św. Anny, drewn., poł. XVIII, nr rej.: 185/Wlkp/Az 19.02.1970

74. Kościół cmentarny p.w. św. Walentego, nr rej.: 186/1-2/Wlkp/A z 22.12.1932 i z 19.02.1970

- brama i mur cmentarny, 1792, nr rej.: jw.

Powodowo

75. Park pałacowy, 2 poł. XVIII, poł. XIX, nr rej.: 3213 z 30.05.1984

Stara Dąbrowa

76. Zespół folwarczny:

- spichlerz, 2 poł. XIX, nr rej.: 355/A z 29.10.1968
- 2 obory, pocz. XIX, nr rej.: 1007 z 11.03.1970

Stary Widzim

77. Zabudowania folwarczne, poł. XIX, nr rej.: 298/Wlkp/A z 20.02.1970:

- 3 domy mieszkalne
- spichlerz

Wolsztyn

78. Zespół architektoniczno-urbanistyczny, XIV-XIX, nr rej.: 2201 z 24.03.1976

79. Kościół par. p.w. Niepokalanego Poczęcia, 2 poł. XVIII, nr rej.:rej. 182/1-2/Wlkp/A

- dzwonnica, 2 poł. XVIII, nr rej.: 418/A z 28.11.1968

80. Kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. fil. p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego, 1832, nr rej.: 183/Wlkp/A z 20.02.1970

81. Zespół pałacowy, nr rej.: 414/Wlkp/1-2 z 28.11.1968 i z 12.04.1973:

- pałac, poł. XIX, 1897
 - park, k. XVIII-XIX
82. Skansen budownictwa ludowego, ul. Bohaterów Bienika 26, nr rej.: 3125 z 20.07.1987
83. Dom - muzeum Roberta Kocha, ul. Kocha 12, 1 cw. XX, nr rej.: 303/Wlkp/A z 10.09.1974
84. Zespół Seminarium Nauczycielskiego, ul. Poniatowskiego 7, 1910-13, nr rej.: 427/Wlkp/A z 6.11.2006:
- budynek szkolny z łącznikiem
 - sala gimnastyczna i stołówka
 - łaźnia, ob. budynek gosp.
 - willa dyrektora, ul. Marcinkowskiego 10
 - łącznik, ogród i dziedziniec szkolny
85. Sierociniec, ob. przychodnia zdrowia, ul. Poznańska 32, nr rej.: 297/Wlkp/A z 12.09.1984
86. Dom i pracownia Marcina Rożka z ogrodem, ul. 5 Stycznia 34, nr rej.: 39/Wlkp/A z 26.09.2000
87. Zespół budowlany Progimnazjum realnego ob. Szkoły Podstawowej nr 1 ul. Poniatowskiego 1 w Wolsztynie wraz z(budynkiem szkolnym, sala gimnastyczna oraz otoczenie z ogrodem i terenem boiska) pod nr rej. 825?Wlkp?A decyzja WWKZ z dn. 07.12.2010r.
- Wroniawy
88. Zespół pałacowy, 1 poi. XIX, nr rej.: 419/Wlkp/Az 12.04.1973:
- pałac
 - park

Rejestr zabytków nieruchomości - stan na 31 marca 2017 roku (zaktualizowany), wg danych pochodzących ze spisu prowadzonego przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie.

3.2. Zabytki ruchome na terenie powiatu wolsztyńskiego.

W gminie Przemęt, podobnie jak w innych gminach powiatu wolsztyńskiego, zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków to głównie wystroje i wyposażenia kościołów. Wyjątkiem są zabytkowe elementy wyposażenia (m.in. stolarka drzwiowa) oraz wystroju, przede wszystkim sztukaterie sali balowej, pałacu w Popowie Starym, wpisane do rejestru zabytków pod numerem 253/B decyzją z 10 kwietnia 1974.

Spośród świątyń położonych w gminie Przemęt najcenniejszym jest dawny pocysterski - opacki, obecnie parafialny kościół p.w. św. Jana Chrzciciela w Przemęcie. W świątyni będącej jednym z największych kościołów Wielkopolski niezwykle bogate wyposażenie i wystrój wpisano do rejestru pod numerami 157/B decyzją z 8 lutego 1985, a następnie uzupełniono decyzją nr 239/B z 9 września 1997. Składają się na nie m.in. rozbudowane w formie ołtarze, stalle oraz konfesjonały.

Kolejnym kościołem położonym w części Przemętu zwanej Przedmieściem jest kościół p.w. św. Piotra i Pawła. Zachowało się w nim jednorodne rokokowe wyposażenie. Zostało ono wpisane do rejestru zabytków pod numerem 165/B decyzją z 19 października 1986.

Związany z działalnością cystersów był także kościół parafialny p.w. św. Wojciecha w Kaszczorze. Zachowało się tam stosunkowo skromne wyposażenie. Wpisano je do rejestru zabytków pod numerem 236/B decyzją z dnia 3 kwietnia 1997.

Do parafii w Kaszczorze należy filialny kościół p.w. Nawiedzenia NMP w Wieleniu Zaobrzańskim.

Znajduje się tam znane sanktuarium maryjne. Zabytki ruchome (58 obiektów) składające się na jego wyposażenie i wystrój wpisano do rejestru zabytków pod numerem 203/B decyzją z dnia 20 kwietnia 1990.

Ostatnim z kościołów posiadających wyposażenie zabytkowe wpisane do rejestru zabytków z terenu gminy Przemęt, jest niewielki, drewniany kościół parafialny p.w. św. Barbary w Buczu. Łącznie wpisano tam 31 pozycji pod numerem 279/B decyzją z 11 czerwca 1973. Ponadto na terenie gminy Przemęt do rejestru pod numerem 211/B wpisano przydrożną figurę św. Jana Nepomucena z XVIII wieku ustawioną przy mostku na Obrze w miejscowości Wieleń Zaobrzański.

W gminie Siedlec w obiektach zabytkowych architektury sakralnej, zachowały się trzy zespoły zabytków ruchomych, wpisanych do rejestru zabytków.

W kościele parafialnym p.w. św. Michała Archanioła w Siedlcu wpisanych jest do rejestru 12 obiektów pod numerem 198 decyzją z roku 1976 (KI IV -5330/D/198/76). W kościele parafialnym p.w. św. Wniebowzięcia NMP w Kopanicy do rejestru wpisano decyzją z 27 września 1976r pod numerem 197/76 jedynie cztery pozycje. Kościół parafialny p.w. św. Trójcy w Tuchorzy (cmentarny) spłonął wraz z całym wyposażeniem w nocy z 7 na 8 lutego 1997 roku przed reformą administracyjną. Z całego wyposażenia wpisanego do rejestru zabytków zachował się jedynie krucyfiks z rzeźbą ukrzyżowanego, przeniesiony później do kościoła poewangelickiego filialnego p.w. św. Piotra i Pawła w Tuchorzy. Kościół ten pełni również funkcje parafialne po pożarze kościoła. W roku 2001 wykonano w nim ewidencję zabytków ruchomych, która jest podstawą do wpisania do rejestru zabytków wystroju i wyposażenia tego kościoła.

Spośród zabytków ruchomych wpisanych do rejestru na terenie gminy Wolsztyn należy wyróżnić cztery zespoły zabytków. Dwa z nich to wystroje i wyposażenia kościołów: pocysterskiego p.w. św. Jakuba oraz kościoła sukursalnego p.w. św. Walentego w Obrze. Następnie należy również wymienić obiekty zabytkowe stanowiące wyposażenie kościoła farnego p.w. Wniebowzięcia NMP w Wolsztynie oraz wystrój i wyposażenie kościoła parafialnego w Gościeszynie. Ponadto do rejestru zabytków pod numerem 208/ B decyzją z 11 listopada 1976 wpisano figurę przydrożną z Matką Boską i Chrystusem Ukrzyżowanym w m. Berzyna.. Kościół pocysterski w Obrze spełnia obecnie funkcje kościoła parafialnego i kościoła seminaryjnego. Do rejestru zabytków pod numerem 210/B decyzją z 12 maja 1977 wpisano głównie ołtarze, polichromie oraz wyroby rzemiosła - argenteria i szaty liturgiczne.

Kościół sukursalny, drewniany, p.w. św. Walentego w Obrze został gruntownie wyremontowany. Do rejestru zabytków wpisano 33 elementy spośród jego wyposażenia pod numerem 213/B decyzją z 25 maja 1977. Część najstarszych obiektów - głównie gotyckie i późnogotyckie rzeźby

przeniesiono do muzeum seminaryjnego. W roku 2002 wykonano dodatkową ewidencję uzupełniającą, w której ujęto głównie obiekty XIX wieczne.

Kościół p.w. Wniebowzięcia NMP w Wolsztynie posiada wystrój i wyposażenie wpisane do rejestru zabytków pod numerem 218/B z 28 października 1981. W roku 2001 wykonano ewidencję uzupełniającą zabytków ruchomych.

W kościele parafialnym p.w. św. Stanisława Biskupa w Gościeszynie wpisano do rejestru obiekty zabytkowe składające się na historyczne wyposażenia kościoła. W roku 2001 wykonano ewidencję uzupełniającą zabytków ruchomych.

Rozdział zredagowano na podstawie Raportów o stanie zabytków w gminach Przemęt, Siedlec i Wolsztyn, opracowanych przez pracowników Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu w 2017 roku.

3.3. Zabytki archeologiczne na terenie powiatu wolsztyńskiego.

Podstawową i wiodącą metodę ewidencjonowania stanowisk archeologicznych stanowi ogólnopolski program badawczo - konserwatorski tzw. Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Celem tego programu jest kompleksowe systematyzowanie dotychczasowego zasobu wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym, poprzez obserwację archeologiczną terenu oraz uwzględnianie informacji zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach. Należy pamiętać, że zbiór dokumentacji AZP, reprezentujący ewidencję zasobów archeologicznych jest otwarty i ciągle uzupełniany w procesie archeologicznego rozpoznania terenu. Do zbioru włączane są informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, a także bieżące informacje weryfikujące lub uzupełniające dotychczasowe dane. W ten sposób dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP jest źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie.

W ostatnich latach wyniki badań archeologicznych, które otrzymywane są przy okazji prowadzenia różnego rodzaju inwestycji budowlanych powodują gwałtowny przyrost informacji, przede wszystkim o pozostałościach pradziejowego i średniowiecznego osadnictwa. Aktualne wyniki pozwalają skorygować, uszczegółwić i potwierdzić dane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwia uzupełnienie danych o kulturze materialnej oraz statusie społecznym i zawodowym mieszkańców. Wyniki tych badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie epizodów osadniczych na danym terenie.

Przedmiotem zainteresowania są nie tylko ślady zasiedlenia, ale także otoczenie stanowisk, środowisko w jakim się znajdowały. Rejestrowany jest sposób funkcjonowania stanowiska archeologicznego w powiązaniu z najbliższym otoczeniem. Drogi, granice, ślady użytkowania pól

oraz inne świadectwa eksploatacji środowiska naturalnego stanowiące cel badań służą do określenia sposobów funkcjonowania stanowisk w regionie, współzależności między nimi i wszelkich zmian w czasie.

Dobre warunki glebowe i hydrograficzne sprawiły, iż na przestrzeni dziejów obszar dzisiejszego powiatu wolsztyńskiego cechowało niezwykle intensywne osadnictwo. W materiałach archeologicznych powiatu wolsztyńskiego reprezentowany jest niemal całościowy przekrój chronologiczny prądziejów - od środkowej i młodziej epoki kamienia, poprzez epokę brązu (ze szczególnym uwzględnieniem stanowisk archeologicznych związanych z ludnością kultury łużyckiej), okres wpływów rzymskich, wczesne i późne średniowiecze, aż po czasy nowożytnie.

Najstarsze ślady osadnictwa na terenie powiatu wolsztyńskiego pochodzą z epoki kamienia i łączone są z pobytem grup ludności paleolitycznych. Osadnictwo prądziejowe jest głównie związane z siecią hydrograficzną, która koncentruje się wzdłuż dolin rzecznych, cieków wodnych, na krawędziach i stokach jezior. Położone na suchych, piaszczystych terasach dorzecza środkowej Obry i doliny Kopanicy tworzy dwa wyraźne skupiska w krajobrazie archeologicznym powiatu wolsztyńskiego. W artefaktach schyłkowo paleolitycznych uchwytne są ślady pobytu ludności kultury hamburskiej (Wielka Wieś gm. Siedlec). Uwagę zwracają wyjątkowo liczne obozowiska mezolityczne występujące wokół miejscowości: Kębłowo (gm. Wolsztyn), Solec (gm. Przemęt), Kaszczor (gm. Przemęt), Osłonin (gm. Przemęt), Górsko (gm. Przemęt), Kopanica (gm. Siedlec). Epokę kamienia zamykają kultury neolityczne. Stanowiska pochodzące z tego okresu występują w miejscowościach: Niałek Wielki (gm. Wolsztyn), Wroniawy (gm. Wolsztyn), Nowa Dąbrowa (gm. Wolsztyn), Radomierz (gm. Przemęt) i Wielka Wieś (gm. Siedlec).

Kolejnym znaczącym rozdziałem w periodyzacji dziejów powiatu wolsztyńskiego jest epoka brązu, na którą przypada stosunkowo duża ilość stanowisk archeologicznych. Najbardziej reprezentatywną dla epoki brązu jest kultura łużycka, której obecność potwierdzona jest w materiałach osadniczych zarejestrowanych wokół miejscowości: Chobienice (gm. Siedlec), Grójec (gm. Siedlec), Obra (gm. Wolsztyn), Kębłowo (gm. Wolsztyn), Stary Widzim (gm. Wolsztyn), Wroniawy (gm. Wolsztyn), Nowa Wieś (gm. Przemęt), Kluczewo (gm. Przemęt), Przedmieście (gm. Przemęt), Siekówko (gm. Przemęt), Popowo Stare (gm. Przemęt), Mochy (gm. Przemęt), Zaborowo (gm. Przemęt), Radomierz (gm. Przemęt), Bucz (gm. Przemęt). Początek nowej epoki w dziejach wiąże się z upowszechnieniem na dużą skalę nieznanego wcześniej surowca, jakim było żelazo. Ważną jednostką kulturową epoki żelaza była kultura przeworska, której osady odkryto w rejonie poszczególnych miejscowości: Kiełkowo (gm. Siedlec), Kębłowo (gm. Wolsztyn), Stary Widzim (gm. Wolsztyn), Wroniawy (gm. Wolsztyn), Świętno (gm. Wolsztyn), Nowa Wieś (gm. Przemęt),

Borek (gm. Przemęt), Barchlin (gm. Przemęt), Popowo Stare (gm. Przemęt), Perkowo (gm. Przemęt), Radomierz (gm. Przemęt), Poświętno (gm. Przemęt), Bucz (gm. Przemęt).

Na obszarze powiatu wolsztyńskiego odnotowano również liczne pozostałości zasiedlenia związanego z intensyfikacją procesów osadniczych we wczesnym i późnym średniowieczu. Osadnictwo wczesnośredniowieczne i średniowieczne rozwijało się na wysoczyznach oraz wokół obecnych miejscowości, wyznaczając tym samym ich metrykę. Charakterystyczne dla okresu średniowiecza formy fortyfikacji w postaci grodzisk należą obecnie do obiektów o dużych walorach turystyczno - krajobrazowych regionu. Stanowiska archeologiczne występujące w granicach powiatu wolsztyńskiego są przede wszystkim reprezentowane przez osady. Jednakże odnotowywane cmentarzyska, wprawdzie nieliczne, dowodzą trwałości zasiedlenia tego obszaru. Na terenie powiatu zewidencjonowano 1534 stanowiska archeologiczne, czyli pozostałości osadnictwa pradziejowego i historycznego. Na opisywanym terenie wydzielono 1820 faktów osadniczych (grodzisk, osad, punktów i śladów osadniczych oraz cmentarzysk) o różnym przyporządkowaniu chronologiczno - kulturowym. Najwięcej faktów osadniczych zlokalizowanych jest na terenie gminy Przemęt (601). Ilość faktów osadniczych w pozostałych gminach kształtowała się w liczbie: Wolsztyn (493), Siedlec (440).

3.3.1. Zestawienie liczbowe stanowisk archeologicznych zewidencjonowanych i wpisanych do rejestru zabytków na terenie powiatu wolsztyńskiego.

Powiat	Kategorie faktów osadniczych w obrębie stanowisk					Łączna ilość stan. arch. wpisanych do rejestru zabytków
	Grodziska	Cmentarzyska płaskich	Cmentarzyska kurhanowe	Osady	Inne	
Wolsztyński						
Razem	6	6	-	26	-	38

Zasoby zabytków archeologicznych w ewidencji zabytków

Powiat	Kategorie faktów osadniczych w obrębie stanowisk							Ilość faktów osadniczych w obrębie stanowisk archeologicznych	Łączna ilość stanowisk archeologicznych
	Grodziska	Cmentarzyska płaskich	Cmentarzyska kurhanowe	Osady	Punkty osadnicze	Ślady osadnicze	Inne		
Razem	7	19	5	662	375	540	8	1616	1352

Dane na podstawie Wielkopolskiego Wojewódzkiego Programu Opieki nad zabytkami 2008-2011

3.3.2. Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków.

Do rejestru zabytków z terenu powiatu wolsztyńskiego wpisanych zostało 36 stanowisk archeologicznych (grodziska, osady i cmentarzyska).

W przypadku stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków istnieje zakaz prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych na jego terenie, a prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzgodnienia z właściwym miejscowo konserwatorem zabytków.

Gmina Przemęt

Na terenie gminy znajduje się 30 stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków - 1 grodzisko, 5 cmentarzysk i 24 osady.

Miejscowość	Nr rej./data wpisu stanowiska ob. AZP	Obiekt	Stan zachowania
Popowo Stare	Nr rej.1306/A 1.12.1971r. 2/54 AZP 60-23	grodzisko wczesne średniowiecze	Grodzisko użytkowane rolniczo, zagrożone orką. Wymaga zmiany zagospodarowania terenu oraz wyłączenia go z uprawy.

Barchlin	Nr rej.1321/A 6.12.1971r. 1/67 AZP 60-22	cmentarzysko kultura łużycka	Położone jest na polu ornym, użytkowanym rolniczo. Ustalenie jego stan zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzeniu badań ratowniczych na tym stanowisku.
Kluczewo	Nr rej.1292/A 29.11.1971r. 1/40 AZP 60-22	cmentarzysko kultura łużycka	Położone jest na polu ornym, użytkowanym rolniczo. Ustalenie jego stanu zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzeniu badań ratowniczych na tym stanowisku.
Perkowo	Nr rej.P2, 37 3.10.1949 r. 1/1 AZP 61-21	cmentarzysko IV, V okres brązu,	Położone w lasach. Stan zachowania dobry, nie wymagający żadnych zabiegów konserwatorskich. W chwili obecnej nie zagraża im działalność gospodarcza człowieka
Popowo Stare	Nr rej.1301/A 30.11.1971r. 1/135 AZP 60-23	cmentarzysko kultura łużycka	Położone w lasach. Stan zachowania dobry, nie wymagający żadnych zabiegów konserwatorskich. W chwili obecnej nie zagraża im działalność gospodarcza człowieka.
Bucz	Nr rej. 1321/A 4.12.1971r. 1/94 AZP 62-22	cmentarzysko kultura łużycka	Położone jest na polu ornym, użytkowanym rolniczo. Ustalenie jego stanu zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzeniu badań ratowniczych na tym stanowisku.
Górsko	Nr rej. 1272/A 2.04.1992r. 3/20 AZP 62-21	osada kultura łużycka, wczesne średniowiecze	Położone jest na polu ornym, użytkowanym rolniczo. Ustalenie jego stanu zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzeniu badań ratowniczych na tym stanowisku.
Górsko	Nr rej.1273/A 2.04.1992r. 4/21 AZP 62-21	osada wczesne średniowiecze	Położone jest na polu ornym, użytkowanym rolniczo. Ustalenie jego stanu zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzeniu badań ratowniczych na tym stanowisku.
Górsko	Nr rej.1285/A 21.04.1992r. 5/22 AZP 62-21	osada kultura łużycka, wczesne średniowiecze	Położone jest na polu ornym, użytkowanym rolniczo. Ustalenie jego stanu zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzeniu badań ratowniczych na tym stanowisku.
Górsko	Nr rej.1284/A 21.04.1992 r. 6/23 AZP 62-21	osada kultura łużycka, kultura przeworska, wczesne średniowiecze	Położone jest na polu ornym, użytkowanym rolniczo. Ustalenie jego stanu zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzeniu badań ratowniczych na tym stanowisku.

Górsko	Nr rej.1276/A 2.04.1992r. 13/30 AZP 62-21	obozowisko epoka kamienia	Położone jest na polu ornym, użytkowanym rolniczo. Ustalenie jego stanu zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzeniu badań ratowniczych na tym stanowisku.
Górsko	Nr rej.1277/A 3.04.1992r. 14/31 AZP 62-21	obozowisko epoka kamienia, osada wczesne średniowiecze	Położone jest na polu ornym, użytkowanym rolniczo. Ustalenie jego stanu zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzeniu badań ratowniczych na tym stanowisku.
Górsko	Nr rej.1275/A 2.04.1992r. 17/34 AZP 62-21	Obozowisko mezolit	Położone jest na polu ornym, użytkowanym rolniczo. Ustalenie jego stanu zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzeniu badań ratowniczych na tym stanowisku.
Górsko	Nr rej.1274/A 2.04.1992r. 19/336 AZP 62-21/36	obozowisko epoka kamienia	Położone jest na polu ornym, użytkowanym rolniczo. Ustalenie jego stanu zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzeniu badań ratowniczych na tym stanowisku.
Górsko	Nr rej.1298/A 67.05.1992r. 23/40 AZP 62-21	obozowisko epoka kamienia, osada kultura łużycka, osada wczesne średniowiecze	Położone jest na polu ornym, użytkowanym rolniczo. Ustalenie jego stanu zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzeniu badań ratowniczych na tym stanowisku.
Górsko	Nr rej.1299/A 6.05.1992r. 24/41 AZP 62-21	obozowisko. mezolit, osada kultura łużycka	Położone jest na polu ornym, użytkowanym rolniczo. Ustalenie jego stanu zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzeniu badań ratowniczych na tym stanowisku.
Górsko	Nr rej.1283/A 4.04.1992r. 28/102 AZP 62-21	osada kultura łużycka, kultura przeworska	Położone jest na polu ornym, użytkowanym rolniczo. Ustalenie jego stanu zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzeniu badań ratowniczych na tym stanowisku.
Górsko	Nr rej.1271/A 2.04.1992r. 29/103 AZP 62-21	osada kultura łużycka	Położone jest na polu ornym, użytkowanym rolniczo. Ustalenie jego stanu zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzeniu badań ratowniczych na tym stanowisku.

Górsko	Nr rej.1267/A 31.03.1992r. 31/105 AZP 62-21	osada kultura łużycka	Położone jest na polu ornym, użytkowanym rolniczo. Ustalenie jego stanu zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzeniu badań ratowniczych na tym stanowisku.
Górsko	Nr rej.1281/A 4.04.1992r. 37/111 AZP 62-21	osada, wczesne średniowiecze	Położone jest na polu ornym, użytkowanym rolniczo. Ustalenie jego stanu zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzeniu badań ratowniczych na tym stanowisku.
Górsko	Nr rej.1268/A 31.03.1992r. 38/112 AZP 62-21	osada kultura łużycka wczesne średniowiecze	Położone jest na polu ornym, użytkowanym rolniczo. Ustalenie jego stanu zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzeniu badań ratowniczych na tym stanowisku.
Górsko	Nr rej.1282/A 4.04.1992r. 39/113 AZP 62-21	osada, wczesne średniowiecze	Położone jest na polu ornym, użytkowanym rolniczo. Ustalenie jego stanu zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzeniu badań ratowniczych na tym stanowisku.
Górsko	Nr rej.1278/A 4.04.1992r. 41/115 AZP 62-21	osada kultura łużycka	Położone jest na polu ornym, użytkowanym rolniczo. Ustalenie jego stanu zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzeniu badań ratowniczych na tym stanowisku.
Oslonin	Nr rej.1322/A 6.07.1992r. 1/6 AZP 62-21	obozowisko mezolit	Położone w lasach. Stan zachowania dobry, nie wymagający żadnych zabiegów konserwatorskich. W chwili obecnej nie zagraża im działalność gospodarza człowieka.
Oslonin	Nr rej.1324/A 6.07.1992r. 2/7 AZP 62-21	obozowisko, mezolit, osada wczesne, średniowiecze	Funkcjonuje jako nieużytek. Stan zachowania dobry, nie wymagający żadnych zabiegów konserwatorskich. W chwili obecnej nie zagraża im działalność gospodarza człowieka.
Oslonin	Nr rej.1319/A 8.06.1992r. 3/8 AZP 62-21	osada kultura łużycka	Położone jest na polu ornym, użytkowanym rolniczo oraz na terenie zabudowanym. Ustalenie jego stanu zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzeniu badań ratowniczych na tym stanowisku.

Oslonin	Nr rej.1324/A 6.07.1992r. 8/3 AZP 62-21	osada, kultura łużycka	Położone jest na polu ornym, użytkowanym rolniczo. Ustalenie jego stanu zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzeniu badań ratowniczych na tym stanowisku.
Oslonin	Nr rej.1318/A 8.06.1992r. 9/4 AZP 62-21	osada wczesne, średniowiecze	Funkcjonuje jako nieużytek. Stan zachowania dobry, nie wymagający żadnych zabiegów konserwatorskich. W chwili obecnej nie zagraża im działalność gospodarcza człowieka.
Oslonin	Nr rej.1323/A 6.07.1992r. 19/94 AZP 62-21	obozowisko, epoka kamienia	Położone w lasach. Stan zachowania dobry, nie wymagający żadnych zabiegów konserwatorskich. W chwili obecnej nie zagraża im działalność gospodarcza człowieka
Oslonin	2Nr rej.1321/A 6.07.1992r. 0/95 AZP 62-21	obozowisko, epoka kamienia	Położone w lasach. Stan zachowania dobry, nie wymagający żadnych zabiegów konserwatorskich. W chwili obecnej nie zagraża im działalność gospodarcza człowieka.

Gmina Siedlec

Na terenie gminy znajduje się 4 stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków grodziska.

Miejscowość	Nr rej./data wpisu stanowiska ob. AZP	Obiekt	Stan zachowania
Chobienice	Nr rej.434/A 2.12.1968r. 1/31 AZP 57-18	grodzisko średniowiecze	Grodzisko funkcjonujące jako nieużytek, położone na terenach rekreacyjnych. W chwili obecnej nie zagraża mu działalność gospodarcza człowieka. Wymaga zabezpieczenia i uzupełnienia ubytków w rzeźbie.
Chobienice	Nr rej.435/A 2.12.1968r. 2/32 AZP 57-18	grodzisko wczesne średniowiecze	Grodzisko funkcjonujące jako nieużytek, położone na terenach rekreacyjnych. W chwili obecnej nie zagraża mu działalność gospodarcza człowieka. Wymaga zabezpieczenia i uzupełnienia ubytków w rzeźbie.
Jarornierz	Nr rej.598/A 1.12.1982r. 16/65 AZP 58-18	grodzisko wczesne średniowiecze	Grodzisko użytkowane rolniczo, zagrożone orką. Wymaga zmiany zagospodarowania terenu oraz zabezpieczenia i uzupełnienia ubytków w rzeźbie .

Karna	Nr rej.436/A 2.12.1968r. 4/1 AZP 57-19	grodzisko wczesne średniowiecze	Grodzisko użytkowane rolniczo, zagrożone orką. Wymaga zmiany zagospodarowania terenu oraz zabezpieczenia i uzupełnienia ubytków w rzeźbie.
-------	---	---------------------------------------	--

Gmina Wolsztyn

Na terenie gminy znajdują się 2 stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków - cmentarzysko i grodzisko.

Miejscowość	Nr rej./data wpisu stanowiska ob. AZP	Obiekt	Stan zachowania
Obra	Nr rej.1640/A 9.12.1974r. 1/54 AZP 59-19	cmentarzysko kultura łużycka	Położone jest na terenie częściowo zabudowanym, wymaga podjęcia badań sondażowych w celu ustalenia stanu zachowania substancji zabytkowej. Ustalenie jego stanu zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzenia badań ratowniczych.
Gościeszyn	Nr rej.437/A 2.12.1968r. 1/10 AZP 59-21	Grodzisko, wczesne średniowiecze	Grodzisko funkcjonujące jako nieużytek. W chwili obecnej nie zagraża mu działalność gospodarcza człowieka. Wymaga zabezpieczenia i uzupełnienia ubytków w rzeźbie.

3.3.3. Wykaz stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazowej

Gmina	Miejscowość	Nr stanowiska ob. AZP	Obiekt
Przemęt	Siekówko	stan. 9/21 AZP 60-21	Grodzisko
	Solec	stan. 32/40 AZP 60-20	Grodzisko
	Popowo Stare	stan.2/54 AZP 60-23	Grodzisko
Siedlec	Chobienice	stan. 1/31 AZP 57-18	Grodzisko
	Chobienice	stan. 1/32 AZP 57-18	Grodzisko
	Jaromierz	stan. 16/65 AZP 58-18	Grodzisko
	Karna	stan. 4/1 AZP 57-19	Grodzisko

	Karna	stan. 2/13 AZP 57-18	Grodzisko
Wolsztyn	Powodowo	stan. 1/89 AZP 58-19	Grodzisko
	Powodowo	stan. 4/95 AZP 58-19	Grodzisko
	Kębłowo	stan. 1/135 AZP 59-19	Grodzisko
	Chorzemin	stan. 3/3 AZP 58-20	Grodzisko
	Gościeszyn	stan. 1/10 AZP 59-21	Grodzisko

3.4. Krajobraz kulturowy.

3.4.1. Obszarowe wpisy do rejestru zabytków.

Na terenie powiatu wolsztyńskiego do rejestru zabytków wpisano dwa obszary. Wpisy te dotyczą historycznych przestrzeni zurbanizowanych miasta Wolsztyna i dawnego miasta Przemętu. Wolsztyn wpisano do rejestru zabytków 24 marca 1976 roku, pod numerem 2201. Przemęt ma wpis z dnia 31 lipca 1992 roku, pod numerem 1329/A.

Oprócz wymienionych wyżej obszarów znajdujących się pod ustawową ochroną, na terenie powiatu odnotować należy cały szereg wpisów zespołów przestrzennych, które również noszą znamiona wpisów obszarowych. Należą do nich wpisy do rejestru zabytków zespołów rezydencjonalnych w gminie Przemęt, w Barchlinie (nr rej.: 1567 A z 9.11.1995), w Buczu (nr rej.: 1539/A z 8.01.1996), w Popowie Starym (nr rej.: 405/1-2/Wlkp/A z 31.01.1952 i z 12.02.1990), w Siekowie (nr rej.: 1395 z 24.02.1973), w Sokołowicach (nr rej.: 1200/A z 29.07.1970), w Wieleniu Zaobrzańskim (nr rej.: 1279/A z 29.04.1992); w gminie Siedlec, w Belęcynie (nr rej.: 493/Wlkp/A z 2.07.1974); w Chobienicach (nr rej.: 118/A z 12.04.1961), w Kiełpinach (nr rej.: 564/Wlkp/A z 11.12.2007), w Wielkiej Wieś (nr rej.: 3204 z 27.12.1983), w Zakrzewie (nr rej.: 3228 z 30.12.1986); w gminie Wolsztyn, w Chorzeminie (nr rej.: 403/Wlkp/A z 12.04.1973), w Gościeszynie (nr rej.: 413/Wlkp/1-2/A z 21.10.1968 i z 27.12.1983), w Powodowie (nr rej.: 3213 z 30.05.1984), w Starej Dąbrowie (nr rej.: 355/A z 29.10.1968 i nr rej.: 1007 z 11.03.1970) w Starym Widzimiu (nr rej.: 298/Wlkp/A z 20.02.1970), w Wolsztynie (nr rej.: 414/Wlkp/1-2 z 28.11.1968 i z 12.04.1973), we Wroniawach (nr rej.: 419/Wlkp/A z 12.04.1973). Podobny charakter mają wpisy zespołów sakralnych w gminie Przemęt: w Przemęcie - zespół klasztorny cystersów (nr rej.: 169/1-2/Wlkp/A z 22.11.1932 i z 28.11.1968), w gminie Siedlec: w Kopanicy - zespół kościoła parafialnego (nr rej.: 213/Wlkp/A z 14.12.2004), w Tuchorzy - zespół kościoła ewangelickiego (nr rej.: 483/Wlkp/A z 3.04.2007), w gminie Wolsztyn: w Obrze - zespół klasztorny (nr rej.: 306 z 22.12.1932) i w Kębłowie - zespół

kościół parafialny p.w. św. Bartłomieja (nr rej.: 790/Wlkp z 31.03.2010). Także wpisy zagród chłopskich w Borni i w Nowej Tuchorzy, skansenu budownictwa ludowego w Wolsztynie i zespołu Seminarium Nauczycielskiego, również w Wolsztynie.

Rejestr zabytków nieruchomych - stan z 31 marca 2017 roku (zaktualizowany), wg danych pochodzących ze spisu prowadzonego przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie.

4. Uwarunkowania wewnętrzne opieki nad zasobami dziedzictwa kulturowego.

4.1. Stan zachowania zabytków nieruchomych.

Stan zachowania obiektów w poszczególnych gminach i zasadnicze postulaty konserwatorskie zostały szczegółowo przedstawione w *Raporcie o stanie zabytków w powiecie wolsztyńskim* i zweryfikowane dla potrzeb niniejszego dokumentu. W tymże opracowaniu dokonano zestawienia określającego stan zachowania. Należy tu podkreślić, że nie jest on tożsamy ze stanem technicznym. Zdarza się bowiem, że obiekty utrzymane w dobrym stanie technicznym, mają zniszczoną substancję zabytkową lub odwrotnie, obiekty od czasów powstania nie były przebudowywane, lecz obecnie, biorąc pod uwagę stan techniczny, są zagrożone zniszczeniem. W poniższym zestawieniu dokonano oceny stanu

zachowania substancji zabytkowej obiektów wpisanych do rejestru zabytków, posługując się skalą od 5 (bardzo dobry), przez 4 (dobry) i 3 (dostateczny) oraz 2 (zły) i 1 (bardzo zły).

Gmina Przemęt

Miejscowość	Obiekt	Stan zachowania
Barchlin	dwór	4
	park	2
	wiatrak	1
Biskupice	kapliczka	3
Błotnica	wiatrak	2
	dom i mur	4
Bucz	kościół par. p.w. św. Barbary	5
	dzwonnica	4
	pałac	4
	park	3
Kaszczor	kościół par. p.w. św. Wojciecha	4
	kościół ob. magazyn	(remontowany)
	wiatrak nr 40	5
	wiatrak nr 44	5
Mochy	figura św. Jana Nepomucena	3
	dom ul. 3 Maja 50	2
Popowo Stare	dwór	5
	park	4
	gorzelnia	4
Przemęt	założenie urbanistyczne	4

	kościół p.w. św. Andrzeja	4
	kościół p.w. św. Jana Chrzciciela	5
	klasztór	4
	wirydarz	4
	aleja dojazdowa	4
	dziedziniec przed fasadą kościoła	4
	kościół p.w. śś. Piotra i Pawła	5
Przemęt Zaborowo	bud. folwarczny	3
Radomierz	wiatrak	1
Sączkowo	wiatrak	2
Siekowo	pałac	4
	park	3
	spichlerz	2
	wiatrak	3
Siekówko	wiatrak	2
Sokołowice	dwór	3
	domek ogrodnika - spichlerz	(remontowany)
	stodoła	3
	stodoła	2
	obora	3
	stajnia	2
	park	3
Solec	dom ul. Wolsztyńska 33	3
	dom ul. Wolsztyńska 37	4
	dom ul. Wolsztyńska 39	3
	dom ul. Szkolna 5	3
Wieleń Zaobrzański	kościół par. p.w. Nawiedzenia NMP	5
	dwór	3
	park	1
	figura św. Jana Nepomucena	3

Gmina Siedlec

Miejscowość	Obiekt	Stan zachowania
Bełęcin	park	3
	pałac	4
Boruja	chałupa nr 34	4
	obora 34	3
	chałupa nr 15	4
	chałupa nr 16	3
	chałupa nr 29	3
	chałupa nr 45	4
	chałupa nr 97	3
	budynek inwentarski 97	2
Chobienice	kościół par. p.w. św. Piotra	3
	pałac	2 (w opr. proj. zabezp.)
	park	3
	oficyna	4

	dom nr 155	3
Kiełpiny	dwór	5
	park	4
	brama wjazdowa	4
	hydrofornia	5
	spichlerz	3
	obora	3
Kopanica	kościół p.w. NMP Wniebowziętej	5
	cmentarz przykościelny	4
	ogrodzenie z bramą i furtkami	5
	plebania	5
	dom katolicki	5
	kościół ob. magazyn	1
	cmentarz przykościelny	4
Mariankowo	chałupa nr 1	4
Nowa Tuchorza	chałupa nr 9	3
	chałupa nr 27	4
	stodoła nr 27	1
	chałupa nr 12	4
	obora nr 12	4
	chałupa nr 13	5
	chałupa nr 21	3
	stodoła nr 21	3
	chałupa nr 23	4
Siedlec	plebania	5
	organistówka	4
	bramka na cmentarz	4
Stara Tuchorza	chałupa nr 79	3
Tuchorza	kościół ew. ob. kat. p.w. św. Piotra i Pawła	4
	plebania	1
	kaplica grobowa von Kottvitz	3
	pastorówka	4
	budynek gospodarczy	4
	park	3
Wielka Wieś	park	2
Zakrzewo	park	2

Miasto i gmina Wolsztyn

Miejscowość	Obiekt	Stan zachowania
Chorzemin	pałac	4
	park	3
Gościeszyn	kościół par. p.w. św. Stanisława Biskupa	5
	pałac	4
	oficyna	5
	stajnia koni wjazdowych	3

	ujeżdżalnia	3
	park	4
	gorzelnia	3
	spichlerz	3
	stajnia koni roboczych	3
	kuźnia	3
	mur z basztami	2
Kębłowo	kościół p.w. św. Wawrzyńca	2
	kościół p.w. św. Bartłomieja	4
	cmentarz przykościelny	5
	plebania	4
	wiatrak	4
	dworzec kolejowy	4
	budynek gospodarczy	4
Obra	kościół p.w. św. Jakuba	4
	klasztor	4
	Opatówka	4
	organistówka	3
	obora	3
	park	2
	kaplica p.w. św. Anny	4
	kościół p.w. św. Walentego	5
	mur i brama	4
Powodowo	park	3
Stara Dąbrowa	spichlerz	3
	obora	2
	cielętnik	3
	obora - chlewnia	1 (utrata cech styl.)
Stary Widzim	dziesięciorak	3
	czworak	3
	dom mieszk. nr 23	(przebudowany)
	spichlerz	2
Wolsztyn	układ urbanistyczny	4
	kościół par. p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP	5
	dzwonnica	5
	kościół fil. p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego	4
	pałac	5
	park	3
	muzeum Roberta Kocha	5
	sierociniec ul. Poznańska 32	4
	muzeum Marcina Rożka	5
	ogród przy domu Marcina Rożka	5
	skansen budownictwa ludowego	5
	szkoła z łącznikiem	5
	sala gimnastyczna	5
	łaźnia	3
	willa dyrektora	5

Wroniawy	pałac	4
	park	3

Na podstawie zweryfikowanych danych z Raportów o stanie zabytków w gminach Przemęt, Siedlec i Wolsztyn, opracowanych przez pracowników Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu w 2017 roku.

Spośród układów przestrzennych na terenie gminy Przemęt najważniejszy i bardzo wartościowy, z historycznego punktu widzenia, jest zachowany układ urbanistyczny Przemętu. Pierwotny kształt układu przestrzennego miejscowości jest zniekształcona w znikomym stopniu. Nadal pozostają czytelne podstawowe elementy kompozycji: układ komunikacyjny, wewnętrzne podziały działek zabudowy, linie zabudowy itp.

Zachowane w Przemęcie zabytki architektury sakralnej, zachowały się w stanie zadowalającym. Zabudowania zespołu klasztornego poddawane są na bieżąco naprawom i remontom. Obecnie prace zabezpieczających wymagają tynki wewnętrzne przy pseudokopule kościoła p.w. św. Jana Chrzciciela. Kościół p.w. św. Piotra i Pawła na tzw. Przedmieściu jest utrzymany w dobrym stanie technicznym. W latach 2000 - 2002 przeprowadzono remont konstrukcji i pokrycia dachowego wieży, wprowadzono nowe rynny i opierzenia, wykonano kompleksowe odnowienie wnętrza i wyposażenia. W kościele filialnym p.w. św. Andrzeja, w ostatnim czasie wykonano prace remontowe przy dachu, rynnach i opierzeniach. Obiekt jest utrzymany w zadowalającym stanie technicznym. Pozostałe barokowe kościoły, znajdujące się na terenie gminy Przemęt: w Kaszczorze, p.w. św. Wojciecha i w Wieleniu Starym, p.w. Narodzenia NMP, utrzymane są w dobrym stanie technicznym. Na bieżąco prowadzone są prace remontowe i konserwatorskie. Znajdujący się w Buczu, szachulcowy kościół z XVIII w. p.w. św. Barbary przeszedł w ostatnich latach wymianę pokrycia dachowego oraz szalowania. Dzwonnica znajdująca się przy kościele wymaga przeprowadzenia prac remontowych. Murowana kapliczka w Biskupicach znajduje się w złym stanie technicznym, cegła na elewacjach jest silnie zmurszała i zawilgocona. Obiekt wymaga podjęcia prac remontowych.

Znajdujące się na terenie gminy założenia dworskie i pałacowe z parkami, wpisane do rejestru zabytków są użytkowane i utrzymywane w zadowalającym stanie technicznym. Barokowy dwór w Popowie Starym w ostatnich dwóch latach został wyremontowany przez prywatnego właściciela i jest utrzymany we wzorowym stanie technicznym. Spośród zabytkowych zabudowań folwarcznych, w złym stanie technicznym jest nieużytkowany spichlerz w Siekowie. Najlepszym ratunkiem dla tego obiektu jest znalezienie mu nowej funkcji i użytkownika, który przeprowadzi remont. W złym stanie jest też część zabudowań folwarcznych w Sokołowicach. W ostatnim czasie wykonano jedynie remont dachu.

Stan zachowania drewnianej zabudowy wsi wpisanej do rejestru zabytków stanowi złożony problem. Zły stan zachowania tych obiektów wynika głównie z tej racji, że zostały one wzniesione z nietrwałego materiału oraz z powodu braku prowadzenia bieżących napraw i remontów, a także wtórnych i niewłaściwych przebudów i przekształceń. Obiekty te są w większości własnością prywatną, a właściciele często nie posiadają środków finansowych na prowadzenie prac remontowych. Kilka obiektów, w ostatnich latach, zostało rozebranych lub uległo katastrofie budowlanej na skutek złego stanu technicznego (np. chałupa w Mochach). W takiej sytuacji znajdują się również zabytkowe wiatraki. W przypadku tej grupy obiektów wydaje się, że jedyną szansą na ich uratowanie jest adaptacja przez osoby z zewnątrz np. na cele letniskowe.

Stan parków na terenie gminy jest dostateczny. Jedynie park w Wieleniu Zaobrzańskim jest w stanie złym. Układ kompozycyjny parku jest mocno zniekształcony i wymaga zabiegów rewitalizacyjnych. Zaniedbany jest także park w Barchlinie należący do RSP i osoby prywatnej. W parku tym nie prowadzi się praktycznie żadnych prac porządkowych, pielęgnacyjnych ani sanitarnych. Układ parku jest zniekształcony i zatarty poprzez rozrastające się w sposób niekontrolowany samosiewy i dzikie krzewy. W dostatecznym stanie znajdują się parki w Buczu i Sokołowicach. Park w Siekowie utrzymany jest w dobrym stanie. Jedynie najbliższe otoczenie pałacu wymaga prac naprawczych. Założenie w Popowie Starym jest w stanie dobrym; przeprowadzone zostały prace porządkowe i sanitarne. Ze względu na wysoką wartość założenia parkowego w Siekowie pod względem historycznym, układu kompozycyjnego i drzewostanu park należałoby poddać gruntownej rewitalizacji z odtworzeniem pierwotnego układu kompozycyjnego.

W gminie Siedlec znajduje się 41 obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Do tej grupy należą kościół z Chobienic oraz zespół zabudowań przy kościele parafialnym w Siedlcu. Obiekty te są w zadowalającym stanie technicznym i prowadzone są w nich na bieżąco prace remontowe. Spośród zabytkowych zespołów pałacowo - parkowych w złym stanie znajdują się obiekty na terenie założenia w Chobienicach. Park uporządkowany, zadbane.

Założenie pałacowo - parkowe wraz folwarkiem i z kościołem parafialnym w Chobienicach jest jednorodnym kompleksem kompozycyjnym i stanowi grupę najcenniejszych zabytków na terenie gminy. W ostatnich latach wyremontowano oficynę. Remontu wymaga także pałac w Belęcinie. Budynek tzw. starej plebani w Tuchorzy jest od wielu lat nieużytkowany i wymaga podjęcia pilnych prac remontowych.

Pozostałe obiekty wpisane do rejestru zabytków to w większości zabytki budownictwa drewnianego skupione we wsiach Borują, Tuchorza, Nowa Tuchorza Stara, Tuchorza, Mariankowo. Obiekty te są

w znacznym stopniu zagrożone, ze względu na nietrwały materiał, z którego są wybudowane. W większości są one w złym stanie technicznym (zwłaszcza obiekty inwentarskie i wiatraki). W niektórych przypadkach wygląd budynków mieszkalnych został przekształcony (nowa stolarka okienna, pokrycie dachu eternitem, częściowe przemurowywanie ścian).

Stan parków na terenie gminy jest zły. Zaniedbane są parki w Zakrzewie i Chobienicach. W parku w Zakrzewie nie prowadzi się praktycznie żadnych prac porządkowych, pielęgnacyjnych ani sanitarnych. Układ parku zniekształcony jest poprzez zlokalizowane tam budynki gospodarcze i warzywniki użytkowane przez osoby zamieszkujące w dworze. Część parku w Chobienicach otaczająca świetlicę wiejską została w 2002 roku częściowo uporządkowana. Pozostała część parku jest nadal zaniedbana i zarośnięta. Mocno zaniedbany jest także park w Tuchorzy, wymaga on uporządkowania oraz przeprowadzenia prac porządkowych i sanitarnych, a także uczytelnienia układu kompozycyjnego. Park w Wielkiej Wsi jest częściowo uporządkowany w otoczeniu pałacu, zaś w pozostałej części wymaga także przeprowadzenia prac porządkowych i sanitarnych. Układ kompozycyjny parku w Belęcinie został mocno zniekształcony poprzez wybudowanie sali sportowej w granicach parku oraz przez znajdujące się na osi widokowej dworu boisko.

Szczególne rolę w powiecie wolsztyńskim pełni gmina Wolsztyn z naturalnym centrum - miastem Wolsztyn. Miasto o średniowiecznej metryce, z czytelnym układem przestrzennym (kształtowanym od XV do XX wieku) i dobrze zachowaną historyczną zabudową (głównie z XIX i XX wieku), jest objęte ochroną konserwatorską i wpisane do rejestru zabytków, która obejmuje prawie w całości jego historyczne granice. Spośród dawnej zabudowy, ochroną konserwatorską objęte są kamienice o wielkości i formach typowych dla architektury XIX i 1 połowy XX wieku oraz budynki użyteczności publicznej, a także dwa kościoły i kaplica. Na terenie objętym ochroną występuje jedynie kilka elementów dysharmonizujących (pawilony handlowe i wielopiętrowe budynki mieszkalne z lat 60 - 80 XX w.). Większość budynków mieszkalnych znajduje się w zadowalającym stanie technicznym, prowadzone są w nich bieżące naprawy i remonty. W najgorszej sytuacji są budynki powstałe w 1 - 3 ćw. XIX w., parterowe, nakryte dwuspadowymi dachami, typowe dla małomiasteczkowej architektury.

Wykazują one duże zużycie elementów konstrukcyjnych, będące po części wynikiem zastosowania ubogich technologii i materiałów oraz wskutek nieprowadzenia bieżących napraw i remontów. Najcenniejszym obiektem na terenie miasta jest barokowy kościół parafialny p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP, zbudowany w latach 1767 - 79 według projektu Antoniego Hoene, częściowo przebudowany przez Stefana Cybichowskiego w 1925 roku. Budynek znajduje się w dobrym stanie technicznym. W latach 1991 - 2003 prowadzony był generalny remont polegający na wymianie

pokrycia dachowego, wymianie tynków na elewacjach, malowaniu wnętrza, zagospodarowaniu otoczenia. Wyremontowana została także wpisana do rejestru zabytków barokowa dzwonnica. Przy ul. 5 Stycznia znajduje się dawny zbór ewangelicki, ob. kościół filialny, zbudowany w latach 1830-1835. Obiekt jest w zadowalającym stanie, odnowienia i osuszenia wymagają jedynie elewacje. Konieczne są też drobne naprawy więźby dachowej oraz docelowo wymiana pokrycia dachowego. Zabytkowy pałac, znajdujący się w północnej części miasta jest obecnie remontowany z przeznaczeniem na cele hotelowo - konferencyjne. Park, na terenie którego posadowiono rezydencję, pełni funkcję parku miejskiego i jest udostępniony mieszkańcom. Przy południowej granicy parku znajduje się wpisany do rejestru zabytków budynek dawnego sierocińca, pełniący obecnie funkcję ośrodka zdrowia. Budynek o przekształconej po 1945 roku bryle wymaga przeprowadzenia generalnego remontu konstrukcji więźby dachowej, odnowienia elewacji i przywrócenia pierwotnego kształtu bryły. Ponadto w mieście znajdują się dwa budynki wpisane do rejestru zabytków, pełniące obecnie funkcje muzealne: przy ul. Roberta Kocho i ul. 5 Stycznia. Obecnie obiekty te znajdują się w dobrym stanie (w latach 90 XX wieku przeprowadzono generalne remonty obiektów). Skansen Budownictwa Ludowego Zachodniej Wielkopolski, gromadzący obiekty charakterystyczne dla budownictwa drewnianego z tego regionu, utrzymany jest w dobrym stanie.

Do najcenniejszych zabytków na terenie gminy Wolsztyn należy dawny zespół klasztorny cystersów w Obrze, z obiektami budowanymi w XVIII - XIX w. Główne obiekty wchodzące w skład założenia - kościół, klasztor i Opatówka - są w dobrym stanie technicznym, prowadzone są na bieżąco naprawy i remonty. W partii przyziemia w kościele poklasztornym występuje jedynie silne zawilgocenie, które należy wyeliminować. Budynek klasztoru w latach 90 XX wieku przeszedł gruntowy remont i modernizację. W gorszym stanie technicznym znajdują się pozostałe budynki i wymagają podjęcia gruntownych prac remontowych. Znajdujący się na terenie wsi drewniany kościół p.w. św. Walentego z 1719 roku, remontowany był w latach 2000 - 2002. Również kaplica p.w. św. Anny jest na bieżąco remontowana. W Kębłowie zachowały się dwa kościoły. Kościół cmentarny, drewniany p.w. św. Wawrzyńca, jako jeden z najstarszych na terenie gminy, wymaga podjęcia prac remontowych. Drugi kościół, parafialny p.w. Bartłomieja jest obecnie częściowo remontowany. Znajdujący się w Gościeszynie kościół p.w. Stanisława Biskupa jest utrzymany w zadowalającym stanie technicznym. Prowadzone są przy nim naprawy i remonty. Docelowo należy przygotować się do remontu konstrukcji więźby dachowej. Zachowany we wsi pałac, nieużytkowany. Obok pałacu, w skład założenia rezydencjonalnego wchodzi: oficyna, stajnia koni wyjazdowych (ob. sklep i mieszkania) oraz ujeżdżalnia (ob. sala gimnastyczna i mieszkania). W

złym stanie technicznym jest ogrodzenie. Prace naprawcze przeprowadzono przy oficynie. Zespół folwarczny w Gościeszynie składa się z gorzelni, spichlerza, stajni, kuźni oraz ogrodzenia. Obiekty są obecnie nieużytkowane i ulegają powolnej degradacji. Zachowany w Chorzeminie pałac jest nieużytkowany. Remont rezydencji rozpoczęty po 1990 roku trwa z długimi przerwami do chwili obecnej. Pałac we Wroniawach jest użytkowany jako Dom Wczasów Dziecięcych i znajduje się w zadowalającym stanie technicznym. Prowadzone są bieżące naprawy i remonty. W miejscowości Stara Dąbrowa znajduje się wpisany do rejestru zabytków zespół folwarczny. Obory wchodzące w skład tego zespołu noszą ślady silnych przekształceń i utraciły swe wartości zabytkowe. Spichlerz z tego zespołu jest zachowany w pierwotnej formie, lecz wymaga gruntownego remontu (ściany silnie zawilgocone). Znajdująca się Błocku zabytkowa owczarnia, znajduje się w katastrofalnym stanie technicznym, o częściowo zawalonych murach i konstrukcji więźby dachowej.

Zachowane w Starym Widzimi pozostałości zabudowań folwarcznych, trzy domy mieszkalne oraz spichlerz - stodoła znajdują się w złym stanie technicznym. Znajdujący się w Kębłowie dworzec kolejowy, wpisany do rejestru zabytków, użytkowany obecnie jako dom mieszkalny, utrzymany jest w dobrym stanie technicznym. Znajdujące się na terenie zabytkowe parki ukazują zróżnicowany stan zachowania. W dostatecznym stanie zachowane są parki w Chorzeminie, Obrze, Powodowie, Wolsztynie, i Wroniawach. W parkach tych na bieżąco prowadzi się bieżące prace porządkowe. Układy kompozycyjne tych parków są czytelne i możliwe do odtworzenia. Parki w Gościeszynie i Wroniawach, w latach 2002 i 2003 zostały częściowo uporządkowane. Wycięto suche drzewa oraz przeprowadzono prace związane z korektą i redukcją koron drzew. Z uwagi na wysoką wartość historyczną założeń parkowych w Wolsztynie i Obrze, należy poddać gruntownej rewaloryzacji układy kompozycyjne oraz przeprowadzić prace regulacyjne w obrębie ich drzewostanów. W bardzo dobrym stanie zachowania utrzymany jest ogród przy Muzeum Regionalnym.

Rozdział zredagowano na podstawie Raportu o stanie zabytków w powiecie wolsztyńskim oraz Raportów o stanie zabytków w gminach Przemęt, Siedlec i Wolsztyn, opracowanych przez pracowników Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu w 2016 roku.

4.2. Stan zachowania zabytków ruchomych.

W gminie Przemęt, zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków, znajdują się głównie w kościołach. W tej grupie szczególnie cenne są - wystrój i wyposażenie kościoła p.w. św. Jana Chrzciciela w Przemęcie. W świątyni będącej jednym z największych kościołów Wielkopolski stan zachowania wyposażenia i wystroju jest zróżnicowany. W latach od 2004 do 2008 roku prowadzone były intensywne prace konserwatorskie przy znacznym wsparciu finansowym ze strony Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wielkopolskiego Urzędu Marszałkowskiego, Wielkopolskiego

Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz Gminy Przemęt. W tym czasie odnawiano polichromie kościoła oraz ołtarz Matki Boskiej Częstochowskiej (2004 - 2005). Przeprowadzono również renowację obrazów i chrzcielnicy (2005). Wykonano kompleksową konserwację ołtarza głównego kościoła oraz Tronu Opackiego (2006). Następnie prowadzono prace renowacyjne ołtarzy bocznych (2007). Wykonano także remonty organów z prospektem i balustradą chóru oraz konfesjonałów (2008). Kolejnym kościołem położonym w Przemęcie - Przedmieściu, jest kościół p.w. śś. Piotra i Pawła o jednorodnym rokokowym wyposażeniu wnętrza poddany pracom konserwatorskim w roku 2001 i uwieczonych pełnym sukcesem. Również związany z działalnością cystersów jest kościół parafialny p.w. św. Wojciecha w Kaszczorze dysponujący stosunkowo skromnym, nie wymagającym szczególnych interwencji wyposażeniem. Wyjątek stanowią wystawione na działania czynników atmosferycznych kamienne nagrobki na cmentarzu przykościelnym oraz kamienna rzeźba świętego Jana Nepomucena przy bramie wjazdowej.

Wyposażenie i wystrój kościoła filialnego w Kaszczorze od roku 1989 są systematycznie konserwowane. Dotychczas prace zabezpieczające prowadzone były przy ołtarzach bocznych. Z poważniejszych działań do wykonania pozostaje jedynie konserwacja ambony. W czerwcu 2003 do kościoła w Wieleniu Zaobrzańskim włamali się nieznani sprawcy niszcząc częściowo jeden z zabytkowych witraży, a także kradnąc korony z figury Matki Boskiej z dzieciątkiem i późnobarokową monstrancję. Wyposażenie drewnianego kościoła parafialnego p.w. św. Barbary w Buczu, znajduje się w niezadowolającym stanie i wymaga prac konserwatorskich. Spośród tych działań najważniejszym powinno być odsłonięcie spod wielu przemalowań historycznej polichromii zdobiącej ściany kościoła.

W gminie Siedlec zabytkowe wyposażenie zachowało się w trzech kościołach. W kościele parafialnym p.w. św. Michała Archanioła w Siedlcu wyposażenie nie wymaga interwencyjnych prac konserwatorskich, podawane jest renowacjom na bieżąco. Wyposażenie kościoła parafialnego p.w. NMP Wniebowziętej w Kopanicy znajduje się w zadowolającym stanie i nie wymagającym pilnej interwencji konserwatorskiej. Konserwacji wymagają jedynie przedstawiające serafinów z emblematami ewangelistów polichromie w prezbiterium, wykazujące objawy pudrowania się i łuszczenia warstwy malarskiej oraz znajdujący się na plebanii wczesnobarokowy obraz z przedstawieniem świętej Barbary. Stan powstałych w większości przed wiekiem obiektów stanowiących wyposażenie kościoła parafialnego p.w. śś. Piotra i Pawła jest zadowolający i nie wymaga istotnych interwencji konserwatorskich, przeglądu i zabezpieczenia wymagają jedynie witraże.

Stan zachowania zabytków ruchomych w gminie Wolsztyn jest zróżnicowany, zarówno pod

względem jakości artystycznej i historycznej, jak również pod względem stanu zachowania. Do cennych należy zespół wyposażenia i wystrój pocysterskiego kościoła w Obrze. Większość ołtarzy, stalle oraz polichromie sklepień wymagają podjęcia prac konserwatorskich, dotychczasowe doraźne i raczej przypadkowe oraz niefachowe renowacje zatarły ich pierwotny charakter. Część obiektów, ołtarz główny i dwa ołtarze boczne oraz pojedyncze obrazy zostały już poddane pracom konserwatorskim. W przyszłości należy przewidzieć konserwację barokowej figury świętego Jana Nepomucena na dziedzińcu kościoła klasztornego. W drugim kościele Obry p.w. św. Walentego w ostatnim czasie prowadzono prace konserwatorskie przy ołtarzu głównym w prezbiterium. Pozostałe części wyposażenia, przede wszystkim ołtarze boczne i ambona są niefachowo przemalowane i wymagają dodatkowych prac konserwatorskich. Kościół p.w. Wniebowzięcia NMP w Wolsztynie posiada wystrój i wyposażenie po intensywnych pracach konserwatorskich. Stan zabytków ruchomych jest po części efektem remontu i konserwacji kościoła przeprowadzonej w roku 1925 pod kierunkiem malarza Stanisława Wróblewskiego. Zastosowanie niektórych metod jest niezgodne z współczesną doktryną konserwatorską, dlatego należałoby dokonać wielu korekt konserwatorsko - estetycznych zwłaszcza w partii polichromii sklepień oraz ołtarzy. Stan zabytków ruchomych w kościele parafialnym p.w. św. Stanisława Biskupa w Gościeszynie jest zróżnicowany.

Rozdział zredagowano na podstawie Raportu o stanie zabytków w powiecie wolsztyńskim oraz Raportów o stanie zabytków w gminach Przemęt, Siedlec i Wolsztyn, opracowanych przez pracowników Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu w 2016 roku.

4.3. Stan zachowania zabytków archeologicznych.

Dla rekonstrukcji większych procesów czy mniejszych zagadnień wszystkie stanowiska archeologiczne są tak samo istotne i ważne. W myśl art. 6 pkt. 3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 z późn. zm.) wszystkie zabytki archeologiczne - bez względu na stan zachowania podlegają ochronie i opiece.

Działania konserwatorskie w zakresie ochrony zabytków archeologicznych na terenie Wielkopolski (w tym i powiatu wolsztyńskiego) prowadzone są w kilku płaszczyznach:

1. badania osadnicze w celu uwiarygodnienia danych Archeologicznego Zdjęcia Polski;
2. weryfikacja grodzisk;
3. inwentaryzacja i weryfikacja cmentarzysk kurhanowych i megalitycznych;
4. badania ratownicze stanowisk niszczonej lub zagrożonej;
5. zdjęcia lotnicze.

Stan zachowania stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków jest zróżnicowany. Większość spośród stanowisk położona jest na terenach użytkowanych rolniczo, nieliczne - w lasach, a także na obszarach funkcjonujących jako nieużytek. Stanowiska usytuowane w granicach zasięgu pól ornych podlegają ciągłemu zagrożeniu poprzez głęboką orkę. Z punktu widzenia założeń konserwatorskich wymagają one przeprowadzenia badań sondażowych w celu ustalenia stanu zachowania substancji zabytkowej, co z kolei będzie podstawą do podjęcia decyzji o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzenia badań ratowniczych na tych stanowiskach. Najmniej narażone na zniszczenia są stanowiska położone w lasach i na obszarach nie użytkowanych rolniczo.

Podstawową i najliczniejszą grupę, która składa się na archeologiczne dziedzictwo kulturowe, stanowią stanowiska archeologiczne nie wpisane do rejestru zabytków, ujawnione głównie podczas badań AZP. Z powodu ich liczebności trudno określić stan zachowania każdego pojedynczego stanowiska archeologicznego.

Stałym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych są wszelkie inwestycje związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia prac ziemno - budowlanych. Najbardziej inwazyjny wpływ na degradację środowiska kulturowego, ze względu na swój rozległy zasięg mają, inwestycje szeroko płaszczyznowe tj. budowa obwodnic, dróg, zbiorników retencyjnych, eksploatacja piasek i żwirowni, kopalnie kruszywa.

Naruszenie substancji zabytkowej stanowisk archeologicznych zlokalizowanych w obrębie pól uprawnych powoduje głęboka orka. Niektóre zagrożenia pojawiły się w ciągu ostatnich lat, jak na przykład działalność tzw. „poszukiwaczy skarbów” posługujących się wykrywaczami metali, których rozmiarów zniszczeń nie potrafimy ocenić. Ich aktywność szczególnie zagraża zachowanym na terenie powiatu cmentarzyskom.

Dynamiczny przyrost infrastruktury miast, przebudowa układów urbanistycznych, a także ruralistycznych i założeń pałacowo-parkowych prowadzi coraz częściej do naruszenia pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych i zespołów kulturowych.

Czynnikiem destrukcyjnym w kwestii ochrony dziedzictwa archeologicznego jest rozwój turystyki zwłaszcza skoncentrowany nad zbiornikami wodnymi i na obszarach leśnych. Tereny te atrakcyjne pod względem rekreacyjnym często były również okupowane przez ludzi w pradziejach i wczesnym średniowieczu. Dostęp do wody, który stanowił podstawę egzystencji osadniczej umożliwiał tworzenie licznych osad o metryce sięgającej od epoki kamienia po czasy nowożytne.

Do najważniejszych zadań związanych z ochroną zabytków archeologicznych należy:

1. przeciwdziałanie niszczeniu stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych,
2. uwzględnianie przy wydawaniu pozwoleń na budowę opinii i decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
3. włączenie zabytków w procesy gospodarcze,
4. zachowanie i rewaloryzacja stanowisk o własnej formie krajobrazowej (grodzisk, kurhanów),
5. edukacja mieszkańców powiatu w kwestii wartości znalezisk archeologicznych oraz potrzeb ich zachowania.

4.4. Dokumenty i opracowania.

Program opieki nad zabytkami powiatu wolsztyńskiego na lata 2018-2021, zgodny jest z dokumentami powiatowymi o charakterze strategicznym:

1. Strategia rozwoju powiatu wolsztyńskiego,
2. Wieloletni plan finansowy powiatu wolsztyńskiego na lata 2018 - 2026
3. Aktualny stan środowiska powiatu wolsztyńskiego - 2016 rok,
4. Program ochrony środowiska dla powiatu wolsztyńskiego na lata 2017-2020

4.4.1. Strategia rozwoju powiatu wolsztyńskiego 2015 -2025 rok.

Strategia Rozwoju Powiatu Wolsztyńskiego na lata 2015-2025 jest planem osiągnięcia długofalowych zamierzeń Powiatu Wolsztyńskiego. Implikuje ona przejście z obecnej sytuacji do pożądanego stanu wyrażonego w wizji rozwoju.

Strategia to jeden z najważniejszych dokumentów przygotowywanych przez samorząd powiatu. Określa on priorytety i cele polityki rozwoju społeczno-gospodarczego prowadzonego na obszarze Powiatu. Strategia stanowi także odpowiedź na ustawowy wymóg prowadzenia polityki rozwoju w oparciu o strategię, jak również skuteczną próbę dostosowania działalności Powiatu do polityki rozwojowej prowadzonej na szczeblu krajowym jak i wojewódzkim. Niniejszy dokument strategiczny stanowi również podstawę do opracowania i wdrożenia na terenie Powiatu projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych.

W Strategii Rozwoju Powiatu Wolsztyńskiego na lata 2015-2025 Powiat otrzymał nową misję oraz wizję rozwoju. Zmieniły się również zapisy na poziomie kierunków działań i celów strategicznych. Strategia Rozwoju Powiatu Wolsztyńskiego na lata 2015-2025 została opracowana zgodnie z III-etapowym podejściem, na które składają się:

- Etap I – analiza uwarunkowań rozwojowych regionu – w ramach tego etapu przeanalizowano: dokumenty strategiczne województwa wielkopolskiego, kraju

a także dokumenty programowe i wytyczne na poziomie UE, dane statystyczne, raporty i analizy ogólnokrajowe jak i wojewódzkie. Dzięki temu pozyskano wiedzę na temat uwarunkowań rozwojowych obszaru Powiatu Wolsztyńskiego;

- Etap II – analiza uwarunkowań rozwojowych Powiatu Wolsztyńskiego – w ramach niniejszego etapu przeanalizowano dostępne informacje na temat czynników rozwojowych Powiatu Wolsztyńskiego (tj. dokumenty strategiczne, dane statystyczne, raporty itp.), przeprowadzono ankietę wśród poszczególnych gmin Powiatu, a także wśród czołowych przedsiębiorców i organizacji pozarządowych działających na jego terenie, przeprowadzono wywiad podczas spotkań z kluczowymi interesariuszami Strategii z podziałem na konkretne obszary problemowe. Etap ten pozwolił na: pozyskanie wiedzy na temat szczegółowych uwarunkowań rozwojowych Powiatu, zaznajomienie się z poglądami i oczekiwaniami interesariuszy, identyfikację największych atutów i najbardziej odczuwalnych problemów, określenie zamierzeń inwestycyjnych Powiatu Wolsztyńskiego. Rezultatem etapu I i II była opracowana Diagnoza strategiczna;
- Etap III – opracowanie planu strategicznego – etap ten polegał na analizie wniosków z przeprowadzonej Diagnozy strategicznej w postaci identyfikacji obszarów problemowych, a następnie określenie propozycji celów strategicznych i listy celów operacyjnych przewidzianych do realizacji, które przyczynią się do rozwiązania tych problemów. Rekomendowana wersja Strategii została przedstawiona poszczególnym gminom Powiatu Wolsztyńskiego oraz kluczowym interesariuszom w celu weryfikacji planu strategicznego z ich oczekiwaniami. Rezultatem etapu III była rekomendowana wersja *Strategii Rozwoju Powiatu Wolsztyńskiego na lata 2015-2025*.

Takie 3-etapowe podejście do opracowania Strategii spowodowało, że składa się ona z dwóch zasadniczych części:

- część 1 – Diagnoza strategiczna Powiatu Wolsztyńskiego,
- część 2 – Strategia Rozwoju Powiatu Wolsztyńskiego na lata 2015-2025.

Pierwsza część ma na celu zobrazowanie potencjału społeczno - ekonomicznego Powiatu Wolsztyńskiego w kontekście głównych kierunków jej rozwoju, uwzględniając przy tym przestrzenne uwarunkowania środowiskowo-infrastrukturalne Powiatu. Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej i przestrzennej obszaru to identyfikacja najważniejszych uwarunkowań, szans i zagrożeń, a w efekcie kluczowych problemów wymagających rozwiązania na danym terytorium. Opiera się ona na analizie czynników zewnętrznych i wewnętrznych obrazując sytuację Powiatu Wolsztyńskiego na tle sytuacji społeczno – gospodarczej województwa wielkopolskiego, kraju i UE. Diagnoza strategiczna Powiatu Wolsztyńskiego jest podstawowym punktem wyjścia do

konstruowania kierunków działań, a następnie celów strategicznych i operacyjnych.

Druga część strategii została opracowana na podstawie wniosków z diagnozy, a także w oparciu przeprowadzone spotkania warsztatowe z interesariuszami. Część strategiczna zawiera konkretny plan działania Powiatu Wolsztyńskiego do 2020 roku, w którym określone zostały następujące elementy: misja, wizja rozwoju, cele strategiczne, instrumenty realizacji, system wdrażania i monitorowania wraz z określonymi wskaźnikami do osiągnięcia.

4.4.2. Wieloletni Program Finansowy Powiatu wolsztyńskiego na lata 2018 – 2026.

Wieloletni Program Finansowy Powiatu Wolsztyńskiego na lata 2018 - 2026, został sporządzony w 2016 roku, na zlecenie Rady Powiatu Wolsztyńskiego i wprowadzony w życie uchwałą Rady Powiatu Wolsztyńskiego Nr XLIII/306/2017 z dnia 28 grudnia 2017 roku. W dokumencie wyszczególniono szereg inwestycji, spośród których, z punktu widzenia niniejszego dokumentu, istotne są działania remontowe prowadzone na terenie całego powiatu wolsztyńskiego: m.in. ; :

- Podniesienie jakości kształcenia poprzez nowoczesną edukację zawodową”.
- Projekt „Nowe Horyzonty” Usługi społeczne i zdrowotne.
- Cyfryzacja geodezyjnych zasobów Powiatu Wolsztyńskiego.
- Dostosowanie SP ZOZ do wymogów wynikających z Rozporządzenia MZ.
- Przebudowa dróg powiatowych.
- Program „Za życiem”kompleksowe wsparcie dla rodzin.

4.4.3. Aktualny stan środowiska powiatu wolsztyńskiego.

Dokument p.t.: Aktualny stan środowiska powiatu wolsztyńskiego, sporządzony 2016 rok, miał za zadanie zebranie podstawowych informacji na temat kondycji środowiska naturalnego, w jakim funkcjonuje współczesne społeczeństwo Powiatu. Opracowanie w sposób kompleksowy podsumowuje stan zasobów środowiska naturalnego oraz ukazuje sposoby ochrony. Obszary i obiekty prawnie chronione, opisano Przemęcki Park Krajobrazowy. Na terenie powiatu wolsztyńskiego znajduje się Przemęcki Park Krajobrazowy, został on powołany 25 listopada 1991 r., a jego celem jest ochrona i zachowanie jednego z najciekawszych fragmentów krajobrazu polodowcowego w Polsce i związanych z tym krajobrazem zespołów leśno - łąkowo – jeziornych. Na terenie Przemęckiego Parku Krajobrazowego położone są trzy rezerваты przyrody: (1.) Wyspa Konwaliowa” - rezerwat przyrody utworzony w 1957 r. malowniczo położony na Jeziorze Radomierskim, zajmuje powierzchnię ok. 20,15 ha. Pobyt na wyspie możliwy jest po uzyskaniu zgody Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody. Torfowisko nad Jeziorem Świętym (koło Olejnicy) - rezerwat ścisły o powierzchni 7,59 ha, obejmujący jezioro otoczone piaszczystymi wałami wydm porośniętych borem sosnowym. Rezerwat stanowi torfowisko przejściowe z charakterystyczną dla niego roślinnością. Jezioro Trzebidzkie (niedaleko Bucza) - to rezerwat, który wraz z przyległymi trzcinowiskami i lasami stanowi rezerwat ornitologiczny utworzony w roku 2000, o powierzchni

90,71 ha. Położony jest między miejscowościami Trzebidza, Charbielin i Dębina, na południowy - wschód od miejscowości Bucz. Poza rezerwatami znajdującymi się w Przemęckim Parku Krajobrazowym, na terenie powiatu znajdują się jeszcze dwa rezerваты przyrody. Wyspa na Jeziorze Chobienickim - rezerwat faunistyczny został utworzony w 1959 r., o powierzchni 26,15 ha. Bagno Chorzemińskie - ścisły rezerwat przyrody został utworzony w 1959 r. Obejmuje 3,66 ha torfowiska przejściowego, położonego w bezodpływowej niecce otoczonej suchymi sosnowymi borami. System obszarów chronionych na terenie Powiatu to: Pojezierze Przemęcko - Wschowskie i Rynna Zbąszyńska, wyznaczona w 1996 roku o powierzchni 17200 ha. Obejmuje tereny dolin rzecznych i obszary wodno - błotne (dolinę Dojcy, Obry, Szarki oraz rejon jezior Rudno, Wilcze i Wuszno). Na terenie Powiatu znajdują się 83 pomniki przyrody, w tym - 39 w gminie Przemęt, 26 w gminie Wolsztyn i 18 w gminie Siedlec. Pomniki przyrody to nie tylko drzewa, ale również głąz znajdujący się na terenie Leśnictwa Przemęt Oddz. 71c, który ma 900 cm obwodu i wys. 110 cm. Na terenie gminy Wolsztyn występuje sześć użytków ekologicznych: Torfowisko - kompleks łąk kośnych, nieużytków, zadrzewień i szuwarów położonych w obrębie kanałów Środkowego Obry i Wroniawskiego o pow. 61,59 ha. Rozlewisko przy Dojcy - położone na terenie Nadleśnictwa Wolsztyn, Leśnictwa Nowe Tłoki. Żurawie bagno położone na terenie Leśnictwa Zacisze. Karasiowy stawek - bagno położone na terenie Leśnictwa Zacisze. Grzęzawisko Wilczewskie - bagno położone na terenie Leśnictwa Marianice. Kobyłe Błoto - bagno położone na terenie Leśnictwa Nowe Tłoki. Na terenie gminy Siedlec występują trzy użytki ekologiczne: Wyspa na Jeziorze Chobienickim - o powierzchni 4,43 ha. Mięśnik - o pow. 4,24 ha położony w Leśnictwie Wąchabno. Bagno Małe Liny - o pow. 4,52 ha położone na terenie Leśnictwa Linie.

Do obszarów cennych przyrodniczo zaliczono również zabytkowe parki dworskie, których wyliczono 19 oraz rozległe obszary leśne, które na terenie powiatu zajmują prawie 21 tysięcy ha.

W dokumentacji scharakteryzowano funkcjonujące ścieżki dydaktyczne, np.: na terenie gminy Przemęt w Przemęckim Parku Krajobrazowym (ścieżkę) przebiegającą przez Leśnictwo Oleśnica i Przemęt, na terenie gminy Wolsztyn (ścieżkę wytyczoną) w bezpośrednim sąsiedztwie rezerwatu Bagno Chorzemińskie (i) na terenie Leśnictwa Nowe Tłoki. Autorzy opracowania scharakteryzowali również zagrożenia, wyszczególniając czynniki antropogeniczne i biotyczne.

4.4.4. Program ochrony środowiska dla powiatu wolsztyńskiego na lata 2017 – 2020.

Program ochrony środowiska dla powiatu wolsztyńskiego na lata 2017 - 2020, został sporządzony na zlecenie Zarządu Powiatu Wolsztyńskiego, w 2016 roku. Głównym celem opracowania jest stworzenie programu, który określi sposoby integracji aspektów ekologicznych z rozwojem

społeczno - gospodarczym. Powyższe zagadnienia omówiono w następujących dziedzinach: turystyka i rekreacja, rolnictwo, przemysł, transport i osadnictwo. Dla potrzeb niniejszego opracowania omówione zostaną następujące obszary tematyczne.

Turystyka i rekreacja, turystyka i rekreacja z uwagi na dogodne uwarunkowania środowiskowe i architektoniczne tej części regionu, w której położony jest powiat wolsztyński są szczególnie istotną, choć nie w pełni jeszcze rozwiniętą gałęzią tutejszej gospodarki. Do podstawowych zalet powiatu predysponujących do rozwoju turystyki i rekreacji należą: duży udział lasów, liczna ilość jezior, łagodny klimat z dużą ilością dni pogodnych i słonecznych, gęsta sieć hydrograficzna rzek, zabytki architektury i pałace zlokalizowane na terenie całego powiatu, Muzeum Regionalne i Muzeum Marcina Rożka oraz dr Roberta Kocho w Wolsztynie, Skansen Budownictwa Ludowego Zachodniej Wielkopolski w Wolsztynie, Parowozownia w Wolsztynie, Galeria w Górsku, liczna ilość ośrodków letniskowych w tym: w Karpicku, Olejnicy, Rudnie, Wieleniu i Wilczu, Szlak Cysterki, lokalizacja Przemęckiego Parku Krajobrazowego, rezerwaty przyrody: „Bagno Chorzemińskie”, „Jezioro Trzebidzkie”, „Torfowisko nad Jeziorem Świętym”, „Wyspa Konwaliowa” i „Wyspa nad Jeziorem Chobienickim”, parki podworskie z cennymi okazami dendrologicznymi”.

W dokumentacji scharakteryzowano w sposób kompleksowy sieć szlaków turystycznych. Stan szlaków turystycznych ma bardzo duże znaczenie dla dostępności dziedzictwa kulturowego znajdującego się na terenie powiatu wolsztyńskiego.

1. W gminie Wolsztyn wytyczono trzy szlaki piesze: Kopanica - Jaromiersko - Wilcze - Świętno; szlak niebieski, długość szlaku 16,6 km. Świętno - Góra Kapliczna - Obra - Wolsztyn; szlak żółty, długość szlaku 18,6 km. Wolsztyn - Karpicko - Ruchocki Młyn - Kuźnica Zbąska; szlak żółty, długość szlaku 14,7 km. cztery trasy rowerowe: Wolsztyn - Tuchorza - Zbąszyń długość 33 km. Nowy Tomyśl - Trzciel - Zbąszyń - Wolsztyn - Nowy Tomyśl długość 87 km. Świętno - Wolsztyn - Kargowa - Babimost - Zbąszynek - Międzyrzecz, długość 97 km. Nowy Tomyśl - Zbąszyń - Kargowa - Świętno - Wolsztyn długość 81 km. Pięć szlaków pieszo - rowerowych na terenie gminy Wolsztyn. Przez miasto Wolsztyn biegnie samochodowa trasa turystyczna z Poznania przez Stęszew, Grodzisk do Kargowej i Sulechowa, pokrywająca się ze szlakiem najstarszej w Wielkopolsce wozowej poczty z okresu saskiego (1 poi. XVIII w.) Warszawa - Poznań - Drezno. Dodatkowo w dokumencie opisano następujące trasy: szlak niebieski - Ptasi Raj (w rejonie jeziora Berzyńskiego, szlak żółty - Szlak Żurawi (w sąsiedztwie jezior Wolsztyńskiego i Dojcy), szlak zielony - Szwedzkie Szańce (w okolicy Wolsztyna), szlak czerwony - Konwaliowy (trasa prowadzi nad łąki Obry i lasy Nadleśnictwa Wolsztyn).

2. W gminie Przemęt wytyczono trzy szlaki piesze: Ścieżka spacerowa w znacznej części biegnącej brzegiem jezior Olejnickiego i Radomierskiego. Szlak żółty rozpoczyna się on we Włoszakowicach, prowadzi przez Dłużynę, Boszkowo - wieś, Starkowo - Bambry oraz Dominice i powraca do Boszkowa (stacja PKP). Szlak czerwony, Olejenica - Przemęt – Błotnica, prowadzi wyłącznie przez teren Przemęckiego Parku Krajobrazowego.
3. W gminie Siedlec jedyny szlak pieszy prowadzi przez miejscowości Jaromierz - Chobienice w kierunku Zbąszynia.

Na terenie powiatu wyznaczono również szlaki wodne.

1. W gminie Wolsztyn szlak kajakowy prowadzi przez jeziora Wolsztyńskie i Dojca, następnie przez Obrzański Kanał Północny, Obrę, do Zbąszynia.
2. W gminie Przemęt szlak kajakowy prowadzi w całości przez Przemęcki Park Krajobrazowy, wodami po dwudziestu bardzo malowniczych jezior. Posiada on duże walory krajoznawcze.
3. W gminie Siedlec przebiega odcinek Lubuskiego Szlaku Wodnego. Trasa Lubuskiego Szlaku Wodnego wiedzie przez Północny Kanał Obry i jeziora Chobienicko - Zbąszyńskie.

W programie podsumowano również wielkość bazy noclegowej, która winna stanowić podstawę dobrze rozwiniętej turystyki. Niestety bilans ujawnił jej szczupłe zasoby.

1. Rozwój turystyki i agroturystyki realizowany będzie poprzez optymalne wykorzystanie walorów przyrodniczych powiatu.
2. Podnoszenie jakości życia mieszkańców będzie realizowane przy udziale zachowanych na terenie Powiatu walorów środowiska, głównie przez łatwy dostęp do terenów o dużych walorach turystycznych. Sposobem ułatwiającym percepcję wartości środowiska jest tworzenie ścieżek edukacyjnych, np. na terenie gminy Przemęt ścieżka edukacyjna znajduje się w Przemęckim Parku Krajobrazowym i przebiega przez Leśnictwo Oleśnica i Przemęt, na terenie gminy Wolsztyn ścieżka edukacyjna znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie rezerwatu „Bagno Chorzemińskie”, na terenie Leśnictwa Nowe Tłoki.

5. Zabytki nieruchome stanowiące własność powiatu wolsztyńskiego.

5.1. Zespół Seminarium Nauczycielskiego, obecnie Liceum Ogólnokształcące.

Zespół Seminarium Nauczycielskiego w Wolsztynie powstał w latach 1910 - 1913. Jego powstanie należy wiązać z realizacją programu rozwoju szkolnictwa w Niemczech w okresie zaborów, tj. przynajmniej od 1815 roku do wybuchu pierwszej wojny światowej w 1914 roku. W tym okresie, oświata była ważnym narzędziem germanizacyjnym, jakim posługiwał się rząd Prus, później Niemiec. Nasilenie tych działań nastąpiło szczególnie po zwycięskiej wojnie z Francją w 1870 roku

i zjednoczeniu Niemiec. Rząd Niemiec, dysponując wielkimi środkami finansowymi rozbudowywał infrastrukturę oświatową. W 1902 roku w całych Niemczech były 132 seminaria, kształcące 11512 seminarzystów. W 1911 roku tego typu szkół było już 200, w których uczyło się 17895 przyszłych nauczycieli. W Wielkopolsce w latach 1900 - 1914 powstało 9 seminariów (8 męskich i 1 żeńskie). Budowa okazałego seminarium w Wolsztynie była częścią tych planów. Powstały zespół budynków, był największy w Wielkopolsce. Internat mógł pomieścić 90 słuchaczy. Prace budowlane prowadzone były stosunkowo szybko. Pierwszy rocznik rozpoczął naukę w 1913 roku. W czasie pierwszej wojny światowej budynki seminarium przystosowano do funkcji szpitala wojskowego. W okresie międzywojennym, od 1920 roku powrócono do funkcji edukacyjnych tworząc w tym miejscu gimnazjum i liceum ogólnokształcące. Po drugiej wojnie światowej kontynuowano tutaj naukę. Budynki mieściły liceum ogólnokształcące.

Dawne obiekty Seminarium legitymują się dobrą jakością wykonania, są ilustracją dojrzałego projektu architektonicznego, w którym znakomicie współbrzmia funkcjonalność i stylistyka. Obiekty wzniesiono w oparciu o swobodnie przekształcone formy stylów historycznych (baroku - portale, klasyczne pilastry itp.). Historyczny kompleks budynków składa się z głównego budynku seminarium, budynku mieszczącego stołówkę, salę gimnastyczną oraz mieszkania służbowe, a także z łącznika nad ulicą i willi dyrektora. W skład zespołu wchodziła również łaźnia. Zespół szkolny od południa został rozbudowany o salę sportową.

Wykonane i planowane prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane:

W roku 2016 wykonano pierwszy etap prac polegający na „**Przebudowie dachu na budynku głównym Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Wolsztynie**”. Zakres robót obejmował: rozbiórkę starego pokrycia z dachówki, drobne naprawy elewacji na kominach, pokrycie dachu folią dachową, wykonanie nowego ołączenia dachu, wykonanie nowych obróbek z blachy tytanowo-cynkowej, naprawa okien dachowych typu „wole oko”, pokrycie dachu dachówką w kolorze naturalnej czerwieni, wykonanie nowej instalacji odgromowej, naprawa obicia drewnianej części pokrycia dachu, montaż rynien. W roku 2017 przeprowadzono kolejny etap prac polegający na „**Przebudowie dach na części niższej budynku Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Wolsztynie oraz dachu na łączniku znajdującym się nad droga**” Zakres robót obejmował: rozbiórkę starego pokrycia z dachówki, drobne naprawy elewacji na kominach, pokrycie dachu folią dachową, wykonanie nowego ołączenia dachu, wykonanie nowych obróbek z blachy tytanowo-cynkowej, naprawa okien dachowych typu „wole oko”, pokrycie dachu dachówką w kolorze naturalnej czerwieni, wykonanie nowej instalacji odgromowej, naprawa obicia drewnianej części pokrycia dachu, montaż rynien, montaż barier śniegowych.

Na lata 2018-2020 przewidziano dalsze prace m.in. trzeci etap prac związanych z „**Przebudowie dachu na willi nauczycielskiej oraz termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Wolsztynie**” .

Rozdział zredagowano na podstawie Karty ewidencyjnej architektury i budownictwa: Zespół Seminarium Nauczycielskiego ob. Liceum Ogólnokształcącego. Wolsztyn. R Nadolny, listopad 2000 rok. Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu, Delegatura w Lesznie.

5.2. Założenie rezydencjonalne w Gościeszynie*.

Pierwsze wiadomości dotyczące Gościeszyna zachowały się z XIV wieku, kiedy to wieś wchodziła w skład dóbr rostarzewskich. Właścicielami Gościeszyna na początku XV wieku byli Rostarzewscy. W XVII wieku wieś należała do Żegockich, a w pierwszej połowie XVIII wieku do Radomickich i po 1740 roku, do Malczewskich. W pierwszej połowie XIX wieku Gościeszyn przejęli Koczorowscy, następnie wskutek koligacji rodzinnych Gościeszyn stał się własnością Mielżyńskich z Iwna. Po 1900 roku Gościeszyn, jako wiano przeszedł na własność Marii Kurnatowskiej, zamężnej z Zygmuntem Kurnatowskim z Przysieki Starej. W rękach rodziny Kurnatowskich majątek pozostał do 1939 roku.

Początek kształtowania się zespołu przypada na pierwszą połowę XVIII wieku. Po roku 1740, ówczesny właściciel Maciej Skarbek Malczewski wybudował rezydencję, najprawdopodobniej otoczona barokowym ogrodem. W trzeciej ćwierci XVIII wieku rodzina Mielżyńskich rozbudowała dawny dwór i poszerzyła ogród, przekształcając w park krajobrazowy. Z inicjatywy Mielżyńskich wzniesiono domy kolonii mieszkalnej. Zabudowa folwarku została ostatecznie ukształtowana w ostatnich latach XIX wieku. W 1873 wzniesiono gorzelnię, spichlerz z chlewnią, stajnię, stodoły i chlewnię. Część rezydencjonalną zaczęto przebudowywać staraniem małżeństwa Kurnatowskich. W latach 1904 - 1911, przebudowano pałac, tworząc monumentalną budowlę o neogotyckich cechach stylistycznych. W 1913 roku powstały budynki stajni i ujeżdżalni. W tym czasie przestrzeń podwórza zamknięto od północy ceglany murem. Szczególnie cennym elementem założenia jest park, utrzymany w stylistyce krajobrazowej. W starym drzewostanie dominują olchy, dęby, klony, jawory i kasztanowce. W sumie występuje tutaj około 27 gatunków drzew. W zespole zachowało się około 30 drzew, które spełniają kryteria określone dla pomników przyrody.

Okazały pałac składa się z trzech wyraźnie wyróżniających się części. Środkowa część piętrowa została nakryta stosunkowo stromym dachem i zaakcentowana na osi piętrowym portykiem, przypomina stylistykę neorenesansową. Część środkowa została rozbudowana o skrzydła o neogotyckich formach architektonicznych. Kompozycja całego obiektu sprawia wrażenie dość chaotycznej, chociaż niewątpliwie uwidaczniają się w niej wielkopańskie aspiracje.

Rozdział zredagowano na podstawie Karty ewidencyjnej architektury i budownictwa: Zespół Pałacowo - Parkowy i Folwarczny. Gościeszyn. M. Sawicka, P. Pietrzak, 1995 rok. Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu, Delegatura w Lesznie.

*** W księdze wieczystej jako właściciel jest wpisany J. Kurnatowski, a jednocześnie z wniosku Powiatu Wolsztyńskiego toczy się postępowanie o zasiedzenie, w którym nieprawomocnym orzeczeniem Sąd Rejonowy w Wolsztynie oddalił ten wniosek. Powiat Wolsztyński od tego orzeczenia wniósł apelację, która czeka na rozpoznanie przez Sąd Okręgowy w Poznaniu.**

5.3. Założenie rezydencjonalne we Wroniawach.

Na przełomie XVIII i XIX wieku Wroniawy były własnością rodziny Gajewskich z Wolsztyna. W pierwszej połowie XIX wieku majątek został wniesiony w charakterze wiana do małżeństwa Antoniny Gajewskiej i Stanisława Broel - Platera. W rękach Platerów Wroniawy pozostawały do lat 70 - tych XIX wieku, kiedy to majątek stał się własnością rodziny niemieckiej von Hassę - Hessenburg. W 1905 roku Wroniawy nabył Maksymilian von Goldschmidt - Rothschild, a od roku 1929 majątek należał do Józefa Draheima.

Budynki w zespole rezydencjonalno - folwarcznym wzniesiono na przełomie XIX i XX wieku. Najstarszym obiektem jest pałac wzniesiony po 1820 roku. Rezydencja została rozbudowana w znacznym stopniu po 1905 roku, ukazując neobarokową stylistykę. Park otaczający pałac pochodzi z końca XVIII wieku. Na jego terenie wzniesiono dom ogrodnika z końca XIX wieku. W obrębie zabudowań folwarcznych prawdopodobnie najstarszym obiektem jest spichlerz z pierwszej połowy XIX wieku. Z drugiej połowy XIX wieku pochodzą budynki wzniesione w północno - wschodniej części założenia folwarcznego. Na początku XX wieku wzniesiono domy mieszkalne dla robotników rolnych - czworaki i ośmioraki..

Wykonane i planowane prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane:

W 2017 roku „**Doprowadzono obiekt do zgodności z przepisami p.poż.**” Zakres prac obejmował m.in.: wymianę instalacji hydrantowej, wykonanie klap dymowych, wymianę stolarki otworowej, wykonanie instalacji p.poż.

Na lata 2019-2020 przewidziano dalsze prace m.in. Przebudowa dachu.

Rozdział zredagowano na podstawie Karty ewidencyjnej architektury i budownictwa: Zespół Pałacowo - Parkowy i Folwarczny. Wroniawy. J. Kaczurba, J. Skworz, 1995 rok. Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu, Delegatura w Lesznie.

5.4. Założenie parkowe w Powodowie.

Założenie rezydencjonalne w Powodowie było w przeszłości rodzinnym gniazdem Powodowskich.

Później wieś wchodziła w skład dóbr wolsztyńskich. W XVIII Powodowo należało do Dziembowskich, później przeszło w ręce Lehfeldtów.

Park w Powodowie zajmuje obszar o powierzchni prawie 3 hektarów. Założony został w końcu XVIII wieku. Znaczące zmiany w parku zostały wprowadzone przez Lehfeldtów. Działania te nie zniszczyły jednak ogólnej kompozycji założenia.

Wykonane i planowane prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane

- na przewidziano

Rozdział zredagowano na podstawie Ewidencji parku w Powodowie. A. Gondek, K. Ferek, 1983 rok. Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu, Delegatura w Lesznie.

6. Cele powiatowego programu opieki nad zabytkami.

Cele wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów opieki nad zabytkami zostały określone w Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 z późn. zm.). W artykule 87 wspomnianej ustawy sformułowano je ogólnie, nie różnicując celów poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego, w sposób następujący:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.
2. Uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

7. Kierunki działań oraz planowane zadania służące realizacji powiatowego programu opieki nad zabytkami.

Realizacji sformułowanych wyżej celów służyć będą następujące działania:

1. Prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i budowlanych przy obiektach zabytkowych nieruchomych będących własnością powiatu. Zabezpieczenie i utrzymanie tych obiektów oraz ich otoczenia w jak najlepszym stanie. Korzystanie z nich w sposób zapewniający trwale zachowanie ich wartości. Zapewnienie warunków do naukowego badania i dokumentowania obiektów zabytkowych.

Zadanie 1.1. Przewiduje się prowadzenie stałej obserwacji substancji zabytkowej zespołu Seminarium Nauczycielskiego obecnie Liceum Ogólnokształcącego. Obiekty wchodzące w skład zespołu znajdują się w dobrym stanie. Konieczne jest jedynie prowadzenie bieżących prac remontowych. Należy rozważyć i ewentualnie wprowadzić w wieloletni plan inwestycyjny działania mające na celu poprawę wyglądu otoczenia wraz z odtworzeniem tzw. „małej architektury” widocznej na dawnych przekazach ikonograficznych.

Zadanie 1.2. Założenie rezydencjonalne w Gościeszynie w ostatnim półwieczu było wielokrotnie remontowane. Uwagę zwracają szczególnie remonty prowadzone w latach 1963 - 1964, 1971 i 1978. W roku 1987 gruntownie przebudowano stodołę zmieniając jej funkcję. W ostatnich latach prace remontowe i adaptacyjne pałacu w założeniu rezydencjonalnym w Gościeszynie zostały ujęte w obowiązującym wieloletnim planie inwestycyjnym i realizowane są zgodnie z harmonogramem. Po zakończeniu tych działań konieczne będzie zwrócenie uwagi na permanentne przekształcanie obiektów w taki sposób, aby zachowana substancja zabytkowa, nie tylko została zachowana, ale żeby była elementem dominującym wystroju ośrodka, stanowiąc istotny element otoczenia wspomagający pracę opiekuńczą i wychowawczą.

Zadanie 1.3. Założenie rezydencjonalne we Wroniawach w latach 50 - tych XX wieku zostało przystosowane do potrzeb ośrodka wczasowego. Od tego czasu prowadzone były prace remontowe i budowlane dostosowujące obiekty do nowej roli. Należy rozważyć i ewentualnie wprowadzić w wieloletni plan inwestycyjny działania mające na celu poprawę wyglądu całego założenia. W tym przypadku należy założyć, że dalsze prace remontowe powinny służyć zachowaniu substancji zabytkowej oraz powinny podkreślać jej wartości estetyczne, jako elementy współtworzące nowoczesne oblicze zabytków. W ramach działań rewitalizacyjnych należy również zaplanować prace porządkowe na terenie parku dworskiego.

Zadanie 1,4. Park w Powodowie w latach po drugiej wojnie światowej był świadkiem wielu zmian. W 1965 roku zbudowano kort tenisowy, założono tzw. ogródek jordanowski. Prace te pociągnęły za sobą wycięcie części starego drzewostanu. Nasadzano również nowe rośliny, przekształcając stylistykę parku z dworskiego na „quasi komunalny”. Obecnie należy wypracować program rewitalizacyjny zakładający powrót do dawnej kompozycji zieleni. Następnym etapem powinno być przeprowadzenie prac przywracających pierwotną koncepcję założenia.

2. Ustalenie zasad udzielania dotacji w drodze Uchwały Rady Powiatu Wolsztyńskiego. Uchwała winna określać kryteria udzielenia dotacji, np.: zły stan techniczny obiektu, wartości zabytkowe obiektu w wymiarze historycznym, artystycznym lub naukowym. Dotacja powinna być udzielona osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej mającej tytuł prawny do obiektu. Warunkiem udzielenia dotacji powinno być przedłożenie programu prac oraz kosztorysu z uzgodnieniem Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Udzielane na wniosek zainteresowanych podmiotów dotacje celowe powinny służyć sfinansowaniu lub dofinansowaniu prac konserwatorskich, restauratorskich lub budowlanych przy obiektach zabytkowych z terenu powiatu wolsztyńskiego wpisanych do rejestru zabytków nie będących własnością starostwa, w szczególności obiektów architektury i budownictwa, zabytków ruchomych i zabytków archeologicznych.

Zadanie 2,1. Przyjmowanie przez Kancelarię Starostwa wniosków o dotację zainteresowanych podmiotów. Rozpatrywanie wniosków przez komisję powołaną uchwałą przez Zarząd Powiatu. Przyznawanie dotacji na wniosek Zarządu Powiatu przez Radę Powiatu. Zawieranie umów, rozliczanie dotacji, kontrola wykonania zleconych zadań przez Zarząd Powiatu.

3. Ustanawianie przez starostę na wniosek Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków społecznych opiekunów zabytków;

Zadanie 3.1. Nadawanie i cofanie ustanowienia społecznych opiekunów zabytków; prowadzenie listy społecznych opiekunów zabytków; wydawanie osobom fizycznym legitymacji społecznego opiekuna zabytków; wydawanie zaświadczeń osobom prawnym lub innym jednostkom organizacyjnym pełniącym funkcję społecznego opiekuna zabytków. Zgodnie z art. 102 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami społecznym opiekunem zabytków może być osoba posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych, niekarana, posiadająca wiedzę w zakresie

ochrony i opieki nad zabytkami. Funkcję społecznego opiekuna zabytków może sprawować też osoba prawna lub inna jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej. Zadaniem społecznych opiekunów zabytków jest podejmowanie działań związanych z zachowaniem wartości zabytków i utrzymaniem ich w jak najlepszym stanie, upowszechnianie wiedzy o zabytkach oraz współdziałanie w tym zakresie ze Starostwem oraz Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Zadanie 3,2. Ścisła współpraca z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w sprawie nadawania i cofania ustanowienia społecznych opiekunów zabytków.

4. Wydawanie przez starostę na wniosek Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków decyzji o zabezpieczeniu obiektów zabytkowych zagrożonych zniszczeniem lub uszkodzeniem w formie ustanowienia czasowego zajęcia do czasu usunięcia zagrożenia lub - o ile usunięcie zagrożenia nie jest możliwe - wywłaszczenie tych obiektów na wniosek Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przez starostę na rzecz Skarbu Państwa lub gminy, na terenie której położony jest ten obiekt.

Zadanie 4,1. Ścisła współpraca z samorządami gminnymi z terenu Powiatu.

Zadanie 4,2. Ścisła współpraca z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w przedmiotowej sprawie.

5. Wspieranie na wniosek zainteresowanych gmin podjętych przez nie inicjatyw tworzenia parków kulturowych.

Zadanie 5,1. Ścisła współpraca z samorządami gminnymi z terenu Powiatu.

Zadanie 5,2. Wspieranie inicjatywy grupy gmin utworzenia Cysterskiego Parku Kulturowego Przemęt - Obra.

6. Umieszczanie przez starostę w uzgodnieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków na obiekcie zabytkowym nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków znaku informującego o tym, iż obiekt ten podlega ochronie.

Zadanie 6,1. Ustalenie z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków listy obiektów do oznakowania; zamówienie stosownych znaków, umieszczenie ich na wyznaczonych obiektach.

7. Współpraca na wniosek zainteresowanych stron w zakresie utrzymania istniejących i wytyczanie nowych szlaków kulturowych.

Zadanie 7,1. Współpraca z Urzędem Marszałkowskim oraz poszczególnymi gminami w zakresie oznakowania szlaków i tras turystycznych:

8. Opracowanie i wdrożenie kompleksowego produktu turystycznego powiatu.

Zadanie 8.1. Stworzenie zbioru baz danych zasobów przyrodniczych i kulturowych oraz innych atrakcji i infrastruktury turystycznej powiatu;

Zadanie 8.2. Na podstawie opracowanej bazy danych, przygotowanie kompleksowej oferty turystycznej;

Zadanie 8.3. Promocja przygotowanej oferty, pozyskanie instytucji do dystrybucji oferty w formie wystaw targowych, wydawnictw adresowanych do biur podróży oraz innych instytucji zajmujących się organizowaniem ruchu turystycznego, a także indywidualnym odbiorcom w kraju i zagranicą.

9. Wspieranie na wniosek zainteresowanych podmiotów przedsięwzięć samorządów gminnych związanych z rozwojem infrastruktury turystycznej.

Zadanie 9.1. Wspieranie podejmowanych przez gminy działań związanych z zagospodarowaniem miejsc atrakcyjnych turystycznie, m. in. szlaków kulturowych, ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych, szlaków wodnych, przystani żeglarskich itp.

10. Współpraca z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz ochrony zasobów kulturowych i przyrodniczych oraz rozwoju turystyki. Jako zadania priorytetowe przyjmuje się tu m. in. zadania z zakresu edukacji, kultury i sztuki, kultury fizycznej i turystyki oraz ekologii.

Zadanie 10.1. Współpraca z organami samorządowymi, stowarzyszeniami oraz organizacjami pozarządowymi działającymi w sektorach edukacji oraz kultury i sztuki w zakresie:

- edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży,
- organizacji konkursów poszerzających wiedzę uczniów na temat dziedzictwa kulturowego i jego ochrony,
- upowszechnianie kultury ze szczególnym nastawieniem na dzieci i młodzież,
- organizacja imprez mających znaczenie dla rozwoju kultury i integracji społeczności powiatu,

Zadanie 10.2. Współpraca z organami samorządowymi, stowarzyszeniami oraz organizacjami pozarządowymi działającymi w sektorze kultury fizycznej i turystyki w zakresie:

- upowszechniania kultury fizycznej i turystyki, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży,
- organizowanie imprez sportowych, rekreacyjnych i turystycznych o zasięgu powiatowym,

Zadanie 10.3. Współpraca z organizacjami ekologicznymi, realizującymi programy służące ochronie przyrody i edukacji ekologicznej w zakresie wymiany informacji i konsultowania projektów aktów prawnych dotyczących ochrony środowiska oraz edukacji ekologicznej w zakresie

m. in. ochrony środowiska i ochrony dziedzictwa przyrodniczego.

11. Upowszechnianie wiedzy o zasobach kulturowych i przyrodniczych powiatu oraz jego walorach turystycznych.

Zadanie 11,1. Wydawanie niekomercyjnych niskonakładowych wydawnictw (drukowanych: przewodników, albumów, widokówek, folderów itp. lub wykorzystujących inne techniki zapisu, np. płyty CD) popularyzujących wiedzę o zasobach kulturowych i przyrodniczych powiatu. Współpraca z organizacjami działającymi na rzecz promocji regionu w tym zakresie.

Samorząd powiatu wolsztyńskiego, jako generalną zasadę działania przyjmuje dbałość o respektowanie opinii i decyzji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we wszystkich czynnościach prawnych służących ochronie zabytków architektury i budownictwa, zabytków archeologicznych oraz zabytków ruchomych. W szczególności odnosi się to do wydawanych przez Starostwo pozwoleń na budowę.

8. Wdrażanie powiatowego programu opieki nad zabytkami.

8.1. Instrumenty prawne i instytucjonalne.

W realizacji powiatowego programu opieki nad zabytkami wykorzystane zostaną instrumenty ogólne - określone w programach rządowych i wojewódzkich oraz w innych dokumentach o charakterze planistycznym i strategicznym, a także narzędzia i środki własne Starostwa Powiatowego oraz partnerów uczestniczących w realizacji programu - Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, państwowych i samorządowych instytucji kultury, jednostek samorządu terytorialnego, Kościołów i innych organizacji wyznaniowych oraz instytucji pozarządowych.

Ponadto należy wziąć pod uwagę programy opieki nad zabytkami gmin wchodzących w skład naszego powiatu m.in.: **Gminny Program Opieki nad zabytkami Gminy Wolsztyn na lata 2017-2020**. Powodzenie realizacji programu wymaga współdziałania Starostwa zarówno z jednostkami samorządu położonymi na terenie powiatu, jak i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się ochroną zabytków (Stowarzyszenie Historyków Sztuki, Stowarzyszenie Konserwatorów Zabytków, stowarzyszenia regionalne itd), spełniającymi istotną rolę w ochronie i popularyzacji dziedzictwa kulturowego, muzeami, a także, w zakresie opieki nad zabytkami sakralnymi, z instytucjami Kościelnymi.

8.2. Instrumenty finansowe.

System finansowania ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest dość skomplikowany. Najogólniej źródła finansowania tej sfery można podzielić na:

1. źródła publiczne - budżet państwa, budżety jednostek samorządu terytorialnego wszystkich szczebli, środki Unii Europejskiej, inne źródła zagraniczne,
2. źródła prywatne - środki osób fizycznych, organizacji pozarządowych - stowarzyszeń, fundacji, kościelnych osób prawnych itp.

Podstawowym źródłem finansowania zadań niniejszego Programu będą fundusze własne, wspomagane środkami pochodzącymi od innych podmiotów merytorycznie zaangażowanych w ochronę i opiekę nad zabytkami. Będą to zarówno środki budżetowe jak i fundusze strukturalne, a także środki prywatne.

8.3. Monitoring działania programu.

Zgodnie z art. 87, ust. 5 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami za monitorowanie realizacji powiatowego programu opieki nad zabytkami odpowiada Zarząd Powiatu, który co dwa lata sporządza stosowne sprawozdanie i przedstawia je Radzie Powiatu. Niezwłocznie po zatwierdzeniu uchwałą Rady Powiatu Programu opieki nad zabytkami Powiatu Wolsztyńskiego, powołany zostanie zespół, który zajmie się monitoringiem realizacji programu. Zespół ten zostanie powołany uchwałą Zarządu Powiatu.

W okresach czteroletnich dokonywana będzie przez Zarząd Powiatu ocena realizacji programu. Ocena ta będzie udostępniana do publicznej wiadomości na stronie internetowej Starostwa.

Przewodniczący Rady
/-/ Andrzej Wita